

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ

Робота до захисту допущена
Завідувач кафедри
державно-правових дисциплін та
публічного управління
_____ **Ганна КОНАРЄВА**
« 21 » лютого _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему Шляхи підвищення ефективності механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища

Виконала: студентка 2 курсу, групи 1/23-ПУА-М

напряму підготовки (спеціальності) 281 «Публічне управління та адміністрування»

Зубенко Сергій Вікторович
(прізвище та ініціали) (підпис)

Керівник доцент кафедри державно – правових дисциплін та публічного управління, канд. наук з держ. упр., ПАСТУХ К.В
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Рецензент зав.кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін Криворізького факультету НУ «Одеська юридична академія», проф., доктор наук КОТКОВСЬКИЙ В.
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Кропивницький - 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Факультет №4
Кафедра державно-правових дисциплін та публічного управління
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
державно-правових дисциплін та
публічного управління
_____ **Ганна КОНАРЄВА**
«05» жовтня 2024 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну магістерську роботу

ЗУБЕНКО Сергія Вікторовича _____
(ПРИЗВИЩЕ, ІМ'Я, ПО БАТЬКОВІ)

1. Тема Шляхи підвищення ефективності механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища
2. Науковий керівник: Пастух К.В., канд. наук з держ. упр.
затверджені наказом ДонДУВС від «01» жовтня 2024 року № 562 адм
3. Строк подання роботи « 15 » 02 2025 року
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1.	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
1.1.	Зміст механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища
1.2.	Нормативно-правове забезпечення публічного управління охороною навколишнього природного середовища
1.3.	Особливості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища
2.	АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРВОНОГРИГОРІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
2.1.	Загальна характеристика діяльності Червоногригорівської селищної

	територіальної громади
2.2.	Організація роботи відділу земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища Червоногригорівської селищної територіальної громади
2.3	Функціонування механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища
3.	ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
3.1.	Удосконалення механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища
3.2.	Напрями підвищення дієвості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища
3.3	Шляхи підвищення ефективності механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища
	ВИСНОВКИ

6. Дата видачі завдання « 05 » жовтня _____ 2024 року.

№ з/п	Етапи підготовки	Строк виконання	Примітка
1	Складання плану роботи. Підбір наукових та нормативних джерел за темою дослідження	30.10.2024	
2	Представлення Розділу I роботи на перевірку науковому керівнику	15.11.2024	
3	Представлення Розділу II роботи на перевірку науковому керівнику.	05.12.2024	
4	Представлення Розділу III роботи на перевірку науковому керівнику, доопрацювання Розділів I та II	25.12.2024	
5	Підготовка тез для виступу на науковому заході (наукової статті) та остаточного варіанту тексту роботи	22.01.2025	
6	Підготовка відповідних документів (реферат, рецензія тощо)	06.02.2025	
7	Оформлення роботи та представлення її на кафедрі.	14.02.2025	

Здобувач

_____ **Зубенко С.В.** _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ **Пастух К.В.** _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

АННОТАЦІЯ

Зубенко С.В. Шляхи підвищення ефективності механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища: магістерська кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», - ДонДУВС, Кропивницький, 2025. – 96 с.

В кваліфікаційній роботі здійснено пошук шляхів підвищення ефективності механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища на рівні селищної територіальної громади, розглянуто порядок організації та функціонування механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища з урахуванням потреб сьогодення.

Розглянуто теоретичні засади механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища, які спрямовані на реалізацію шляхів підвищення ефективності Червоногригорівської СТГ, зокрема в сфері досягнення належного рівня їх дієвості.

Досліджено стан системи управління охороною навколишнього природного середовища на рівні селищної територіальної громади щодо здатності ефективно реалізовувати стратегічні напрями в контексті заходів покращення екологічного рівня та охорони навколишнього середовища селищної територіальної громади на основі стратегічних планів регіонального розвитку.

Запропоновано заходи, щодо вдосконалення та покращення дієвості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища. Надано шляхи підвищення ефективності механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища на основі впровадження Червоногригорівською СТГ блочної моделі прийняття управлінського рішення, з обов'язковим використанням моніторингового елементу.

Ключові слова: механізм публічного управління, селищна територіальна громада, ефективність, охорона навколишнього природного середовища. блочна модель.

Список публікацій здобувача:

1. Зубенко С.В. Осучаснення змістовності механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища в сучасних умовах. Економіка та публічне управління: нові виклики та рішення: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 23-24 січня 2025 р. / Редкол.: В. В. Лебедченко та ін. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2025. 301 с. С.179 – 182.

2. Зубенко С.В. Адміністративна відповідальність в контексті публічного управління охороною навколишнього природного середовища. Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану: збірник матеріалів X Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 06 грудня 2024 року). Кропивницький, 2024. 376 с.С.72-75.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	12
1.1. Зміст механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища	12
1.2. Нормативно-правове забезпечення публічного управління охороною навколишнього природного середовища	19
1.3. Особливості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРВОНОГРИГОРІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	37
2.1. Загальна характеристика діяльності Червоногригорівської селищної територіальної громади	37
2.2. Організація роботи відділу земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища Червоногригорівської селищної територіальної громади	45
2.3. Функціонування механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища	54
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	64
3.1. Удосконалення механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища	64
3.2. Напрями підвищення дієвості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища	72
3.3. Шляхи підвищення ефективності механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища	77
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	100

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

ОНПС – охорони навколишнього природного середовища

МПУ (о.н.п.с.) – механізм публічного управління охороною навколишнього природного середовища

ПУ – публічне управління

ПУ (о.н.п.с.) – публічне управління охороною навколишнього природного середовища

ОПМ (о.н.п.с.) – організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища

ЕБ – екологічна безпека

ЕП – екологічна політика

АПР (н.п.с.) – адміністративно-правове регулювання навколишнього природного середовища

КМУ – Кабінет Міністрів України

УПД – управління природоохоронною діяльністю

ПУР – публічне управлінське рішення

ППУ – політики публічного управління

Червоногригорівська СТГ – Червоногригорівська селищна територіальна громада

ВД (зв. ек. оп.) – Відділ земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища

ПВД (зв. ек. оп.) – Положення про відділ земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища

ВСТУП

Механізми публічного управління охороною навколишнього природного середовища виступають однією з найважливіших сучасних проблем, яка потребує системного підходу та ефективного управління. Адміністративно-правове регулювання та публічне управління наглядом і контролем в цій сфері відіграє ключову роль у забезпеченні екологічної безпеки, збереженні біологічного різноманіття та здоров'я населення. Беззаперечним є той факт, що актуальність удосконалення цих інструментів визначається існуючими загрозами забруднення навколишнього природного середовища, котрі витікають з активних воєнних дій на території країни, зміни клімату, втрати біологічного різноманіття та інших наявних екологічних проблем. Виходячи з того, що якісний рівень механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища впливає як на рівень екологічної безпеки, так і виступає важливою умовою для сталого розвитку суспільства підтверджує сучасність обраного напрямку дослідження магістерської роботи.

Одним із напрямків вирішення поставленої проблеми має стати розробка дієвих заходів, які мають за мету не лише підвищити рівень ефективності існуючих механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища, а й вплинути на якість проведення управлінських циклів на основі впровадження моніторингу та посилення відповідальності безпосередніх виконавців на стадії адаптації намічених заходів, що свідчить про актуальність питання в умовах існуючих воєнних викликів в Україні.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в дослідженні змістовності механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища на регіональному рівні, з урахуванням воєнних викликів сьогодення, котрі створюють вплив негативних чинників на рівень екологічної безпеки життєдіяльності суспільства.

Проблематичні та методологічні аспекти ефективності механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища постійно знаходяться в колі наукових досліджень та не втрачають своєї

актуальності, особливо в умовах активних воєнних дій в Україні. Зазначена проблема неодноразово обирається предметом досліджень, виступає ключовим питанням обговорення на різних наукових дискусійних платформах. До складу вітчизняних вчених науковців, котрі досліджували різні аспекти поставленої проблеми варто віднести таких як Г.В. Анісімова, С.М. Домбровська, В.В. Коврегін, А.Л. Помаза-Пономаренко, О.М. Колєнов, П.В. Жук, І.Б. Русин, В.В. Дячок, В.П. Скиба, Н.М. Вознюк, М.М. Сірант та інші. Незважаючи на значні здобутки вчених у вивченні названої проблематики, сучасні питання підвищення ефективності механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища потребують додаткового висвітлення.

Метою наукової роботи обрано дослідження механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища та визначення шляхів підвищення їх ефективності.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність визначення та вирішення ряд завдань:

встановлено зміст механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища;

розглянуто нормативно-правове забезпечення публічного управління охороною навколишнього природного середовища;

визначено особливості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища;

надано загальну характеристику діяльності Червоногригорівської селищної територіальної громади;

визначено удосконалення механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища;

розглянуто напрями підвищення дієвості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища;

розроблено шляхи підвищення ефективності механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища.

Об'єктом дослідження є механізм публічного управління охороною навколишнього природного середовища

Предметом дослідження є шляхи підвищення ефективності механізмів публічного управління охороною навколишнього природного середовища

Теоретичною основою виконання магістерської роботи є нормативно – законодавчі акти, підручники, навчальні посібники, монографії та наукові фахові видання, котрі торкаються проблем щодо механізму публічного управління щодо охороною навколишнього природного середовища. Вітчизняні науковці розкривають теоретичні проблеми щодо підвищення ефективності механізму публічного управління охороною навколишнього середовища, проте обмежно розкривають напрямки його вдосконалення.

Практичне значення результатів дослідження лежить в площині розробки та встановлення напрямків підвищення ефективності механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища Червоногригорівської територіальної селищної громади на основі моніторингового сегменту.

Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 96 сторінок комп'ютерного тексту, з них сторінок основного тексту 86 Список використаних джерел налічує 83 найменувань на 10 сторінках. Кількість додатків становить 9.

Методологічну основу дослідження виконання роботи є методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрактно-логічний, узагальнення та класифікації, економічного аналізу, графічний метод, а також метод комп'ютерної обробки даних.

Інформаційну базу дослідження є документація Червоногригорівської селищної територіальної громади Нікопольського району Дніпропетровської області.

Результати магістерського дослідження доповідалися і обговорювалися на X Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених «Актуальні питання

адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану» (м. Кропивницький, 2024), II Всеукраїнській науково – практичній конференції «Економіка та публічне управління: нові виклики та рішення» (м. Харків, 2025).

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1. Зміст механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища

Сьогодні перед Україною стоять доволі складні проблеми, котрі підлягають негайному вирішенню. Така ситуація склалася в результаті затяжної повномасштабної війни з російською федерацією. Негативний вплив чинять наявні воєнні виклики, які порушують не лише умови розвитку суспільства країни, а й правила охорони навколишнього природного середовища (далі – О.Н.П.С.). У зв'язку з цим, актуалізується проблема переосмислення та перегляду підходів до механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища (далі – МПУ (о.н.п.с.)) на рівні країни тощо.

Як зазначає І. А. Кононенко [1, с. 25] «...захист довкілля вимагає скоординованої та узгодженої діяльності представників влади, політиків, бізнес-структур, громадськості та кожного громадянина». Науковець дотримується позиції, що співпраця зазначених суб'єктів проявляється через МПУ (о.н.п.с.), не дивлячись на те, що сфера їх інтересів та цільове призначення мають певні розбіжності.

Вважаємо, на першому етапі дослідження варто звернутися законодавчого регламентування та встановлення змістовності окремих складових МПУ (о.н.п.с.). Зазначений механізм має за базу публічне управління (далі – ПУ), що підкреслює взаємозв'язок з громадськістю держави, регіону або окремої територіальної громади.

З цього приводу цікавим є дослідження А.В.Зеленкова [2, с. 79], який вважає, що «...ПУ зорієнтоване на реалізацію публічних інтересів і включає

такі складники, як державне управління (суб'єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб'єктом є громадські інституції)».

У свою чергу, Т.М. Радчук [3, с.126] розглядає поняття механізм ПУ як «...сукупність політичних, економічних, організаційних, мотиваційних та правових засобів впливу суб'єкту управління (органів публічної влади та місцевого самоврядування) на об'єкти управління».

О.І. Білик та У.Т. Лукашевська [4, с.179] пропонують визначати механізм ПУ як «...оптимальне поєднання засад, притаманних товарному виробництву (конкуренція, попит і пропозиція, вільне ціноутворення), цілеспрямованої політики державного регулювання економічних процесів». Науковці вважають, що «...ПУ має ґрунтуватися на цінностях цивілізаційного та формаційного розвитку, громадянського суспільства, забезпечувати максимальне залучення громадян до управління суспільством, країною і державою для досягнення легітимно розроблених і визнаних цілей прогресу, забезпечувати пошук компромісів або усунення соціальних, економічних і політичних суперечностей у суспільстві» [4, с.179].

Більш деталізовано та наближено до предмету дослідження роботи, урахуванням екологічної складової, пропонує введення понятійної категорії «механізм державного управління у сфері формування та реалізації екологічної політики» Г.М. Буканов [5, с.30]. На думку вченого сутнісний зміст зазначеної категорії полягає в наступному «...система інструментів, функціональними завданнями якої є: нормативно-правове регулювання у сфері захисту довкілля; структурно-функціональне й організаційно-управлінське забезпечення контролю та моніторингу в екологічній сфері; сприяння сталому розвитку держави, суспільства й територій» [5, с. 30].

Тісний взаємозв'язок механізму державного управління з екологічним та природоохоронним сегментом підкреслюють у своїй праці група вітчизняних вчених С.М. Домбровська, В.В. Коврегін, А.Л. Помаза-Пономаренко та О.М. Коленов [6, с.43]. За результатами проведених досліджень, науковці дійшли висновку, що «...механізмом формування державного управління сфері

безпеки соціально-еколого-економічних систем доцільно вважати комплекс методів та інструментів державного впливу у сфері О.Н.П.С., раціонального природокористування, розвитку «зеленої» економіки й покращення добробуту громадян» [6, с.43].

Слід також звернути увагу на те, що в управлінських циклах ПУ охороною навколишнього природного середовища (далі – ПУ (о.н.п.с.)) відіграє помітну роль організаційний сегмент. Як підтвердження зазначеного може слугувати позиція А.П. Гетьмана [7, с. 120], який пропонує розуміти «...організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища (далі – ОПМ (о.н.п.с.)) як механізм організації й системи діяльності органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у сфері публічних екологічних відносин, що виникають у зв'язку з охороною довкілля і забезпеченням екологічної безпеки». Науковці вважають, що екологічна безпека (далі – ЕБ) тісно пов'язана з усіма елементами, що торкаються охорони довкілля.

Зокрема, доволі схожої позиції в контексті врахування сегменту ЕБ в ОПМ (о.н.п.с.) притримується Т.В. Белошарка [8, с. 221]. Вчена вважає, що «...в сучасних умовах загостренням проблем ЕБ та О.Н.П.С., які наряду з іншими ресурсними втратами, зазнали значних воєнних руйнувань та потребують термінового відновлення» головна мета функціонування ОПМ (о.н.п.с.) має бути направлена на використання захисної функції для збереження природного ландшафту».

Зокрема, за результатами проведених досліджень з питань організаційного механізму ПУ в сфері ЕБ Т.В. Белошарка [8, с. 220] констатує той факт, що «...структуру механізму ПУ складають: цільовий, нормативно-правовий, організаційний, економічний та інформаційний компоненти». Науковець вважає, що саме сукупність зазначених складових «...відображає всі важливі точки бачення функціонування системи ПУ»:

по-перше, цільовий та нормативно-правовий компоненти підкреслюють необхідність дотримання правових норм з принципом цілеспрямованості;

по-друге, організаційний компонент передбачає виконання функцій, котрі має виконати механізм ПУ;

по-третє, інформаційний та економічний компоненти висвітлюють двояку мету, тобто саме інформаційний забезпечує можливості функціонування даного механізму, а економічний забезпечує визначення рівня ефективності управлінського циклу, що виступає базовою основою даного механізму.

У своїй праці Н.М. Самойленко, Д.В. Райко та В.І. Аверченко [9, с. 27] звертаються до тлумачення понятійної категорії «управління природоохоронною діяльністю», котру визначають як «...сукупність заходів по регулюванню стану цієї системи з метою стійкості природних систем та сталого розвитку суспільства». Водночас науковці вважають, що «...організація управління у сфері природоохоронної діяльності – це утворення системи управління або внесення прогресивних змін у побудову чи порядок функціонування раніше утвореної діючої системи управління.» [9, с. 30].

В свою чергу, Н.І. Деревягіна, А.М. Пугач, А.І. Плотницька [10, с. 126] констатують той факт, що «...для реалізації державної політики О.Н.П.С. є три рівні управління: національний, регіональний, місцевий». За результатами проведених досліджень науковці дійшли висновку, що «...за роки незалежності в Україні сформовано систему органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління у цій сфері».

Важливо звернути увагу на той факт, що МПУ (о.н.п.с.) тісно пов'язаний зі змістовністю екологічної політики (далі – ЕП) , котра передбачає визначення та впровадження заходів О.Н.П.С.. Обґрунтуванням такої позиції може слугувати точка зору науковців щодо визначення понятійного та рольового аспекту ЕП. Так, Х.М. Марич [11, с. 190] вказує на те, що «...стратегія ЕП має визначати не лише пріоритетні цілі й напрями, але й відповідні заходи й засоби для їх реалізації з урахуванням реального стану довкілля та тенденцій до змін у ньому, потреб соціального й економічного розвитку країни на основі фундаментальних доктринальних положень».

Наукові позиції щодо тлумачення понятійних категорій в контексті державної ЕП представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Наукові погляди на змістовність понятійних категорій у контексті державної ЕП *

Назва категорії	Змістовність понятійної категорії	Автор/ джерело
Державна ЕП	Особливий різновид державної політики, її самостійний напрям, пов'язаний з екологічним правом й одночасно одним із найважливіших засобів її реалізації.	Г.І. Балюк/ [12, с.10]
	Визначений державою напрям дій, що базується на сукупності нормативно - правових норм, використанні заходів, засобів та інструментів державного управління з метою забезпечення збалансування інтересів стейкхолдерів шляхом визначення цілей у сфері раціонального природокористування, О.Н.П.С.і забезпечення екологічної безпеки, на основі моніторингу стану та ситуації щодо показників екологічного середовища та його впливу на здоров'я населення, збільшення тривалості життя, відтворення рослинного і тваринного світу, збереження екологічної, генетичної і матеріальної основи життя, а також історичної спадщини і культури.	Л.В.Сергієнко, О.М.Дзюбенко, С.В. Ожго/ [13, с.198]
Механізм формування та реалізації державної ЕП	Сукупність цілей, принципів, функцій, форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава (суб'єкт регулювання) впливає на об'єкти регулювання з метою збереження безпечного для існування живої та неживої природи навколишнього середовища, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства й природи, охорону, раціональне використання та відтворення природних ресурсів	О.М. Коленов/ [14, с. 357]
Державне регулювання еколого-економічного розвитку	Цілеспрямований вплив на ринкові процеси з узгодженням економічних та екологічних інтересів, забезпеченням економічного зростання в обґрунтованих межах і покращенням якості життя населення стратегічною орієнтацією на цілі сталого розвитку	Р.Р. Білоскурський/ [15, с. 7]

Примітка: * - систематизовано та узагальнено автором на основі джерел [12-15]

Звернення до питання ЕП при розгляді сегментів МПУ (о.н.п.с.) актуалізується також тим, що управління сталим розвитком країни вимагає

розроблення ефективної системи механізмів регулювання у сфері формування та реалізації напрямків національної безпеки в якості охорони довкілля. Постає питання ЕБ, котра має стати провідним компонентом у складі МПУ (о.н.п.с.). З цього приводу цікавим є висновок дослідження О.М. Колонова, який запропонував системний інструментарій механізмів державної системи ЕБ України [16, с. 132]:

по-перше, організація, управління та контроль за дотриманням вимог ЕБ;

по-друге, планування та координація комплексних програм охорони довкілля та раціонального природокористування;

по-третє, контроль за дотриманням єдиної державної політики, що гарантує надійність і стійке функціонування народногосподарських об'єктів безпеки;

по-четверте, запобігання та ліквідація екологічних наслідків промислових аварій, природних катастроф і стихійних лих;

по-п'яте, оцінка стану ЕБ на всій території України й в окремих її адміністративно-територіальних утвореннях, прогнозування її динаміки.

Визначення сутнісного змісту та рольового значення окремих компонентів МПУ (о. н. п. с.) сприяє узагальненню наукового інформаційного потоку та формуванню авторського бачення тлумачення даного механізму як понятійної категорії. Пропонується розглядати МПУ (о. н. п. с.) як комплекс способів і прийомів ПУ охоронною довкілля, на основі пакету правових, організаційних, економічних інструментів, які зорієнтовані на реалізацію цілей, функцій, принципів та завдань, які у сукупності створюють систему державного та громадського управління, що має за мету досягнення ефективного впровадження заходів О.П.Н.С. зі збереженням та зміцненням ЕБ країни, регіону, територіальних громад.

Такий підхід до тлумачення сутнісного змісту МПУ (о. н. п. с.), ми вважаємо має декілька переваг, а саме: висвітлюється необхідність комплексного залучення способів і прийомів ПУ охоронною довкілля, що сприяє визначенню найбільш раціональних методів до вирішення проблем

природоохоронного характеру; деталізується перелік інструментів, які необхідно залучити для функціонування та результативної дієвості МПУ (о. н. п. с.); зазначено основне призначення залучення обраних інструментів у розрізі цілей, функцій, принципів та завдань з метою досягнення якісного управлінського рівня в системі збереження всіх видів природних ландшафту; звернуто увагу на обов'язковість сукупності сегментів системи державного та громадського управління, що свідчить про наявність публічного підходу до формуванню управлінських циклів так, як державне управління представлено суб'єктом в контексті органів державної влади, а громадське управління таким суб'єктом як громадські інституції; розкрито кінцеву мету та призначення МПУ (о. н. п. с.) з урахуванням сегментів ефективного впровадження намічених заходів та рівня ЕБ.

Все зазначене актуалізує також рольове значення МПУ (о. н. п. с.) так, як запропоноване визначення передбачає впровадження його та адаптацію на рівні країни, регіону, територіальних громад. При цьому, в залежності від рівня залучення МПУ (о. н. п. с.) змінюється змістовність заходів О.Н.П.С. та коло відповідальних осіб за їх впровадження. У цьому контексті доречно згадати, що дії відповідальних осіб мають спиратися не лише на існуючі правові норми, а й на збереження інтересів всіх суб'єктів МПУ (о. н. п. с.). Саме такий підхід надасть можливість досягти відповідного рівня ефективності та дієвості обраних способів та прийомів ПУ охоронною довкілля.

Таким чином, проведенні дослідження щодо осучаснення змісту та значення МПУ (о. н. п. с.) надали змогу зробити ряд висновків. По-перше, з наукової позиції однозначних підходів до тлумачення змістовності складових МПУ (о. н. п. с.) не існує, проте єдність відмічається в контексті цільової мети, а саме збереження навколишнього природного середовища. По-друге, поставлене питання має рольове значення як для державного, регіонального, так і місцевого рівнів ПУ так, як підлягає вирішенню в умовах наявних воєнних викликів. По-третє, враховуючи змістовність окремих компонентів МПУ (о. н. п. с.) , було надано авторське бачення сутнісного змісту його як

понятійної категорії та зазначено переваги доцільності її адаптації. По – четверте, встановлено тісний взаємозв'язок між обраними ключовими сегментами характеристики МПУ (о. н. п. с.), що сприяє забезпеченню більш предметного розуміння та впливу його дієвості на розвиток всіх суб'єктів різного управлінського рівня в питаннях охорони довкілля в майбутньому.

В умовах сьогодення важливим є дослідження нормативно-правове забезпечення МПУ (о. н. п. с.).

1.2.Нормативно-правове забезпечення публічного управління охороною навколишнього природного середовища

Досягти відповідного якісного рівня та забезпечення оптимального функціонування МПУ (о.н.п.с.) обумовлює необхідність дотримання правових законодавчих норм, котрі надають можливість уникнути певного виду штрафних санкцій та відповідальності уповноважених осіб.

На погляд фахівців та науковців провідним дієвим сегментом МПУ (о.н.п.с.) виступає правовий аспект, а саме адміністративно – правове регулювання навколишнього природного середовища (далі – АПР (н.п.с.)).

Як зазначає Т.П. Мінка [17, с.197] «...навколишнє природне середовище є важливим об'єктом АПР (н.п.с.), яке вимагає комплексного, динамічного та міждисциплінарного підходу та сприяє забезпеченню його збереження, раціонального використання та відновлення».

За результатами проведених досліджень, на погляд науковця «...адміністративно-правове регулювання нагляду та контролю в цій сфері відіграє ключову роль у забезпеченні ЕБ, збереженні біорізноманіття та здоров'я населення». [17, с.195].

У статті 16 Конституції України [18] зазначається, що «...забезпечення О.Н.П.С. і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави».

Зазначена функція, як правило, покладається на відповідні органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Визначення переліку правових регуляторів, які регламентують управлінські етапи МПУ (о.н.п.с.) надасть можливість більш предметно визначити законодавчі норми проведення окремих процедур О.Н.П.С.

У ст. 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»[19] звернуто увагу на те, що «...управління О.Н.П.С. полягає у здійсненні в цій галузі функцій спостереження, дослідження, екологічної експертизи, контролю, прогнозування, програмування, інформування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності».

Окрім того, ст. 8 Закон України «Про природно-заповідний фонд України» [20] законодавець звертає увагу на необхідність «...здійснення державного та громадського контролю за дотриманням режиму їх охорони та використання, а також встановлення підвищеної відповідальності за порушення режиму їх охорони та використання, а також за знищення та пошкодження заповідних природних комплексів та об'єктів».

З метою посилення контролю за О.Н.П.С. та посилення відповідальності уповноважених осіб Наказом Мінприроди України «Про Систему державної екологічної експертизи» зазначено ряд правових норм. [21]. Так, представники державної екологічної експертизи наділені правом «...перевірки вимог природоохоронного законодавства, нормативно-правових актів, нормативно-технічних та інструктивної методичної документації з питань організації та проведення не лише екологічної експертизи, а формування висновків за її результатами з напрямками подолання проблем [21].

Перелік основних нормативно-законодавчих актів, котрі забезпечують функціонування МПУ (о.н.п.с.), сприяють використанню встановлених правових норм в системі охорони довкілля, в питаннях природно-заповідного фонду країни, екологічної експертизи, оцінки впливу на довкілля та Національного плану дій з О.Н.П.С. У таблиці 1.2. представлено основні нормативно – правові документи

Таблиця 1.2. Основні нормативно – правові документи розробки, дієвості та виконання МПУ (о.н.п.с.) на базі АПР (н.п.с.)*

Правовий регулятор	Ключові положення	Джерело
Закон України «Конституція України»	Основний закон, який визначає загальні принципи О.Н.П.С. та екологічні права громадян (стаття 50)	[18]
Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»	Базовий закон, що визначає правові, економічні та соціальні основи О.Н.П.С. в Україні, розкриває змістовність принципів і функціональні права та обов'язки відповідальних осіб.	[19]
Закон України «Про природно-заповідний фонд України»	Закон визначає правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України, відтворення його природних комплексів та об'єктів.	[20]
Наказ Мінприроди України «Про Систему державної екологічної експертизи»	Наказ встановлює правові та організаційні основи проведення екологічної експертизи спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів	[21]
Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»	Закон встановлює правові та організаційні засади оцінки впливу на довкілля, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення ЕБ, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів.	[22]
Закон України «Про Основні засади державної екологічної політики України на період до 2030 року»	Закон розкриває зміст існуючих проблем та їх впливу на сучасний стан довкілля в Україні, мету, засади, принципи та інструменти державної ЕП, стратегічні цілі та завдання державної ЕП, етапів її реалізації, моніторингу та оцінки виконання.	[23]
Розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року»	Розпорядження висвітлює порядок приведення галузевих програм розвитку, програм з О.Н.П.С. та місцевих програм економічного і соціального розвитку у відповідність з Національним планом дій, надає повний інформаційний ресурс щодо найменування заходу, терміну його виконання, відповідальних осіб та індикаторів виконання Національного плану дій на період до 2025 року.	[24]

Примітка: * - узагальнено та складено автором на основі правових джерел [18-24].

У Законі України «Про оцінку впливу на довкілля» [22] у ст. 7 впроваджується обов'язкове «...громадське обговорення у процесі оцінки

впливу на довкілля, яке проводиться з метою виявлення, збирання та врахування зауважень і пропозицій громадськості до планованої діяльності». Водночас законодавець констатує той факт, що «...громадськість має право подавати будь-які зауваження чи пропозиції, які, на її думку, стосуються планованої діяльності, без необхідності їх обґрунтування» [22]. Зазначене підкреслює вагомість та необхідність публічного управління в сфері питань О.Н.П.С.

Доволі потужним правовим регулятором у сфері формування та дієвості МПУ (о.н.п.с.) вважається Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [23]. де розкриваючи цілі ЕП, в системі О.Н.П.С. підкреслено необхідність дотримання таких принципів: «...відкритості, підзвітності, гласності органів державної влади; участі громадськості у формуванні державної політики; дотримання екологічних прав громадян; заохочення до ведення екологічно відповідального бізнесу та екологічно свідомої поведінки громадян; запобігання екологічній шкоді; міжнародної співпраці та євроінтеграції».

Цінність зазначеного правового акту, полягає також в наявності чітко окреслених завдань, котрі розкриті в розділі III, в контексті питання щодо удосконалення та розвитку державної системи природоохоронного управління[23]:

по-перше, посилення спроможностей природоохоронного управління у проведенні комплексного моніторингу стану О.Н.П.С. та державного контролю у сфері О.Н.П.С., раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів;

по-друге, розмежування функцій з О.Н.П.С. та господарської діяльності з використання природних ресурсів;

по-третє, забезпечення чіткого розподілу повноважень у сфері О.Н.П.С. на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Важливо зауважити, що правовим регулятором забезпечення дієвості МПУ (о.н.п.с.) виступає також розпорядження КМУ від 21.04.2021 № 443-р.

«Про затвердження національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року»[24]. Обґрунтовується необхідність адаптації правового документу, а також підкреслив необхідність «...привести галузеві програми розвитку, програми з О.Н.П.С. та місцеві програми економічного і соціального розвитку у відповідність з Національним планом дій» та рекомендував «...органам місцевого самоврядування під час формування проектів місцевих бюджетів передбачати кошти в межах реальних можливостей бюджетів, необхідні для виконання заходів Національного плану дій».[24].

Актуальність та значення законодавчого врегулювання питань О.Н.П.С. посилюється наявними активними воєнними діями в Україні, котрі підкреслюють необхідність приведення правових регуляторів у відповідність до сучасних реалій. Зокрема, за результатами проведених досліджень В.Л. Бредіхіна, Р.Р. Батир, А.В. Федоренко [25, с. 318] встановлено, що «...війна призвела до руйнування інфраструктури, зокрема енергетичних та транспортних систем, що має подальший вплив на екологічну стійкість регіону та всього світу». Окрім того, за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України вже «...на вересень 2022 року збитки оцінені майже у 1 трильйон гривень, що включає в себе руйнування екосистем, забруднення ґрунтів, водойм та повітря, а також втрати біорізноманіття »[26].

У цьому зв'язку варто згадати один з ключових документів, а саме Конвенцію про заборону розробки, виробництва, нагромадження і застосування хімічної зброї та її знищення 1993 року [27]. За своєю сутністю міжнародний документ спрямований на забезпечення безпеки людей та захисту довкілля під час війни. Ратифікація міжнародного документу була підкріплена Законом України від 16.10.1998 року № 187-XIV [28].

Беззаперечним є той факт, війна в Україні вплинула не лише на продовольчу безпеку, а, призвела до порушення рівня ЕБ національної безпеки країн світу. За даними Міндовкілля «...збитки довкіллю, які верифіковані на

вересень 2022 року, оцінюють у майже 1 трильйон гривень» [29]. З цією метою В Україні прийнято ряд законодавчих актів (табл.1.3).

Таблиця 1.3. Законодавчі акти в сфері оцінки екологічних наслідків військових дій в Україні*

Правовий регулятор	Основні положення
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації»[30]	Порядок встановлює напрямки, за якими повинно здійснюватися визначення шкоди та збитків у сфері О.Н.П.С. та забезпечення ЕБ: шкода, завдана земельним та водним ресурсам, втрата надр, лісового фонду, шкода, завдана атмосферному повітрю, збитки, завдані природно-заповідному фонду тощо.
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» [31]	Цей Закон визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України, встановлює особливості відновлення регіонів та територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України
Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» [32]	Закон регулює відносини у сфері оцінки наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, охорони довкілля, передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля, або які вимагають оцінки, зважаючи на ймовірні наслідки для територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

Примітка:* - систематизовано та складено автором на основі джерел[30-32]

Доцільно також звернути увагу на нормативно – правові акти екологічного моніторингу, котрий сприяє забезпеченню виконання завдань ЕП, ЕБ та впровадженню заходів О.Н.П.С.

Зокрема, на погляд вітчизняних вчених А.П. Гетьмана, А.М. Статівка, Є.М. Білоусова, Т.В. Лісової [33, с. 78] моніторинг довкілля (екологічний моніторинг) сутнісний зміст полягає в «...врегульованій законодавством наукової, інформаційно-аналітичної системи, що дає змогу визначити і прогнозувати зміни стану довкілля, контролювати та управляти ними».

Водночас, С.В. Шарапова [34, с. 247] звертає увагу на те, що «...для отримання достовірної інформації щодо якісного стану довкілля в цілому, необхідно мати відповідну правову базу». Чинним залишається Положення про державну систему моніторингу довкілля [35], котре було прийнято Постановою КМУ від 30 березня 1998 року № 391 та зазнало суттєвих змін, котрі вводилися відповідно до прийнятих рішень законодавством.

З метою вдосконалення даного Положення [35] було внесено ряд ініціатив, котрі торкаються різних видів природних ресурсів, а саме: «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань здійснення моніторингу вод» [36], Про внесення змін до положень, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 і від 19 квітня 2017 р. № 275 [37], «Про внесення змін до деяких актів КМУ з питань діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів» [38] «Про внесення змін до деяких актів КМУ з питань діяльності Міністерства енергетики та захисту довкілля» [39], «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» [40] тощо.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення МПУ (о.н.п.с.) включає законодавчі норми та інструменти, котрі забезпечують раціональну реалізацію намічених заходів. Основними законодавчими актами є Закони України: «Про охорону навколишнього природного середовища»; «Про оцінку впливу на довкілля»; «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», а також розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року». При цьому, у 2023 році прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації стану довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля». Зазначений документ став вагомим та визначальним кроком щодо створення ефективної, прозорої та відкритої системи моніторингу довкілля, а, як наслідок підвищив дієвість та ефективність МПУ (о.н.п.с.).

В умовах сьогодення важливим є вивчення особливостей механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища

1.3. Особливості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища

Питання О.Н.П.С. були та залишаються актуальними для вирішення в системі ПУ. Розвиток країни, регіонів, міст та територіальних сільських громад за наявних воєнного стану відбувається в надзвичайних умовах. Вирішення поставленого питання відбувається при залученні механізмів ПУ.

Як показують проведені дослідження МПУ (о.н.п.с.) досягає своєї дієвості за умови раціональної взаємодії всіх компонентів. До їх складу включають сукупність цілей, принципів, функцій, форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава (суб'єкт регулювання) впливає на об'єкти регулювання. Особливістю МПУ (о.н.п.с.) є те, що він охоплює комплексно питання О.Н.П.С. не залежно від виду ресурсного сегменту. Таке твердження витікає з того, що природне середовище складається з чотирьох основних складових, а саме атмосфери, літосфери, гідросфери і біосфери, котрі тісно пов'язані між собою, залежать одне від одного.

Першу компоненту МПУ (о.н.п.с.). визначемо на законодавчому рівні, а саме в Законі України «Про О.Н.П.С.» [19]. Даним законодавчим актом визначено сукупність цілей зазначеного механізму [19]:

- реалізація екологічного законодавства,
- контроль за додержанням вимог екологічної безпеки,
- забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо О.Н.П.С.,
- раціонального використання природних ресурсів,
- досягнення узгодженості дій державних і громадських органів у галузі О.Н.П.С.

Наступною компонентною виступають принципи управління О.Н.П.С., котрі на погляд Н.М. Самойленко, Д.В. Райко, В.І. Аверченко [41, с. 36] «...формулюються на базі екологічних закономірностей взаємозв'язку суспільства з навколишнім середовищем та актуалізуються відповідно процесів, що проходять при цьому».

Разом з тим, Н.Є. Каличева, І.В. Соломніков, М.В. Кондратюк [42, с.21] вважають, що «...загальні принципи природокористування – це відображення загальної закономірності в екологічній політиці». У цілому основні принципи та правила раціонального природокористування тісно пов'язані з аналогічними положеннями в галузі О.Н.П.С. та займають провідне місце в управлінських циклах, котрі включено до складу МПУ (о.н.п.с.).

Важливо зазначити, що принципи управління О.Н.П.С. мають правову основу, котра закріплена в Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля [43], яка була ратифікована Законом України від 06.07.1999 року № 832-XIV [44].

До складу принципів управління О.Н.П.С. включено [43] :

забезпечення законності при здійсненні управління у сфері О.Н.П.С.;
поєднання комплексного та диференційованого підходів в управлінні О.Н.П.С.;
поєднання державного управління із самоврядним і громадським управлінням у сфері О.Н.П.С.;

впровадження басейнового управління; програмно – цільове забезпечення розробки та реалізації заходів у галузі охорони довкілля, забезпечення ЕБ, раціонального використання природних ресурсів[43].
Визначено, що принципи за своїм сутнісним змістом дублюють окремі позиції першої компоненти МПУ (о.н.п.с.).

З метою поглиблення дослідження варто розкрити зміст спеціальних принципів МПУ (о.н.п.с.), котрі розкрито в законодавчих актах (табл.1.4).

Таблиця 1.4. Основні спеціальні принципи МПУ (о.н.п.с.)
(база → нормативно-правові акти України)*

Вид принципів МПУ (о.н.п.с.)	Змістовність принципу МПУ (о.н.п.с.)	Ключові сегменти	Джерело
Спеціальні принципи екологічного права в сфері О.Н.П.С.	Принципи: пріоритетності вимог ЕБ, гарантування екологічного безпечного середовища для життя і здоров'я людей, запобіжного характеру щодо О.П.Н.С., обов'язковості оцінки впливу на довкілля тощо.	ЕБ, гарантії, запобіжний характер, природне середовище, довкілля	[19]
Принцип гарантування екологічного безпечного середовища для життя і здоров'я людей	Держава зобов'язана забезпечити громадянам користуватися природними благами та мати вільний доступ до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту	Природні блага, стан довкілля, харчові продукти, предмети побуту.	[18]
Принцип запобіжного характеру щодо О.Н.П.С.	Принцип впроваджено для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру шляхом введення обмежень та заборони для порушників.	Надзвичайна ситуація, техногенний сегмент, природний сегмент, порушник	[19]
Принцип обов'язковості оцінки впливу на довкілля	Принцип передбачає виявлення інтенсивності, проведення оцінки та встановлення ступеню небезпеки будь якого виду діяльності на довкілля	Оцінка, небезпека, довкілля	[22]

Примітка: * - систематизовано та узагальнено автором на основі джерел [18,19,22].

У своїй праці Н.Є. Каличева, І.В. Соломніков та М.В. Кондратюк [42, с.21] стверджують, що «...основні принципи та правила раціонального природокористування тісно пов'язані з аналогічними положеннями в галузі О.Н.П.С.». Науковці вважають, що до основних принципів в системі управління О.Н.П.С. належать [42, с.21 – 23]: «...принцип перетворення природних систем; принцип Ле Шательє – Брауна; принцип інтегрального ресурсу; принцип раціонального управління природою; принцип перетворення природного

довкілля; принцип соціально-екологічної рівноваги». Змістовність зазначених принципів представлена в додатку А.

Наступним компонентом МПУ (о.н.п.с.) виступають функції управління у сфері О.Н.П.С. Функції виступають основними видами діяльності органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадських об'єднань в контексті забезпеченню дієвості МПУ (о.н.п.с.). Якісне виконання функцій забезпечує не лише раціональне використання природних ресурсів, їх відтворення та захист, а й позитивно впливає на рівень ЕБ країни, регіону, міст та територіальних громад. Очевидним є те, що через виконання функцій управління О.Н.П.С. органи ПУ виконують завдання та досягають поставлених цілей.

З цього приводу цікавим є твердження доктора наук з державного управління А.М. Пугач [45, с. 123] стосовно того, що «...зміст управління в секторі охорони довкілля передбачає низку управлінських функцій, які слід поділити на загальні, такі як прогнозування, планування, координація, організація, екологічний контроль, нагляд, облік, і спеціальні, такі як стандартизація, нормування, видача ліцензій, ліміти на природокористування, екологічні моніторинги тощо».

Важливо звернути увагу на те, що ст. 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [19] чітко зазначено, що «...управління О.Н.П.С. полягає у здійсненні в цій галузі функцій спостереження, дослідження, стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу на довкілля, контролю, прогнозування, програмування, інформування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності».

Н.М. Самойленко, Д.В. Райко та В.І. Аверченко [41, с.42] також вважають, що «...функції природоохоронного управління поділяються на загальні та спеціальні: загальні функції здійснюються в особі державних законодавчих, виконавчих, правових органів, а спеціальні – суб'єктами, що мають спеціальне повноваження на екологічне управління відповідно до

чинного законодавства». Групування функцій природоохоронного управління за даною класифікаційною ознакою представлено в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5. Види функцій управління О.Н.П.С.*

Група функцій	Складові групи функцій управління О.Н.П.С.
1. Загальні функції управління О.Н.П.С.	Законодавче регулювання, прогнозування, планування, організація, координація, погодження, контроль і нагляд.
2. Спеціальні функції управління О.Н.П.С.	Біовпорядження, ресурсовпорядження, розподіл і перерозподіл природних ресурсів, спеціалізований контроль, лімітування, нормування, експертиза, моніторинг, вирішення спорів, забезпечення відповідальності за екологічні правопорушення, стандартизація, аудит, сертифікація, ліцензування, страхування, організація освіти, інформування, постійне вдосконалення управління.

Примітка: * - систематизовано та узагальнено автором на основі джерела [41, с.42 - 46]

Змістовність загальних функцій управління О.П.Н.С. представлено в додатку Б.

Визначення змісту цільової компоненти, принципів та функцій МПУ (о.н.п.с.). сприяє розгляду методів здійснення управлінських циклів, які виступають його складовими.

Як зазначає Ю.В. Герман [46, с 43] «...управління в галузі природокористування представляє собою діяльність по організації раціонального використання і відтворення природних ресурсів, О.Н.П.С. та забезпеченню збалансованості еколого-економічних відносин».

В свою чергу, Н.М. Самойленко, Д.В. Райко та В.І. Аверченко [41, с.46] пропонують методи управління природоохоронною діяльністю (далі – УПД) розглядати як «...механізми, які на основі виробленої методології дозволяють ефективно вирішувати питання природокористування та О.Н.П.С.»

Необхідно підкреслити, що наявність різних методів УПД свідчить про постійний пошук шляхів раціонального управління О.Н.П.С. Вибір

управлінських методів залежить від багатьох чинників, які розкривають особливості природного ландшафту відповідної території країни.

З метою забезпечення дієвості МПУ (о.н.п.с.). використовують чотири основні методи управління О.Н.П.С., а саме адміністративні, організаційні, економічні та ринкові. У більшості випадків досягнення результативності УПД досягається шляхом залучення комплексно зазначених методів управління, обираючи в їх складі найбільш впливові сегменти. Характеристику основних методів управління О.Н.П.С. представлено в табл. 1.6

Таблиця 1.6. Основні методи управління О.Н.П.С.*

Вид методу управління	Характеристика методу управління О.Н.П.С.
Адміністративні методи	становлення нормативів, ліцензування, сертифікація, стандарти якості навколишнього середовища; стандарти впливу на навколишнє природне середовище певного промислового процесу
Організаційні методи	надання юридичних, ділових послуг, допомога в пошуку партнерів, укладання угод під державні гарантії; інформаційна інфраструктура; ініціювання державою демонстраційних проектів; екологічний аудит; створення спеціалізованих державних дослідницьких інститутів, лабораторій, центрів, агентств з оцінки варіантів розвитку виробництва тощо
Економічні методи	інструменти, призначені для стимулювання бажаних видів природоохоронної діяльності та стримування небажаних.
Ринкові методи	При ринковому регулюванні в управлінні природоохоронною діяльністю формуються ринки торгівлі та продажу, а також перерозподіл права на забруднення (здійснення викидів і скидів)

Примітка: * - складено та узагальнено автором на основі джерел [46, с.44-45].

Зокрема, крім зазначених методів Н.М. Самойленко, Д.В. Райко та В.І. Аверченко [41, с.49] звернули увагу на той факт, що «...у літературних джерелах вказується на необхідність застосування ідеологічного методу УПД, що заснований на проведенні екологічної просвіти та виховання». популяризації екологічної інформації, проведення тренінгів, діяльності громадськості та ін».

МПУ (о.н.п.с.) відрізняється від УПД тим, що має за основу участь громадського суспільства. Постає питання визначення методів прийняття управлінських рішень, які стають базою покращення процесів О.Н.П.С., за участю представників громадського суспільства.

Ю.Є. Петруня, Б.В. Літовченко, Т.О. Пасічник [47, с.9] розглядають «...прийняття управлінських рішень як процес їх розробки та вибору, тобто ... результат вибору суб'єктом (органом) управління способу дій, спрямованих на розв'язання певної проблеми управління».

Науковці підкреслюють, що «...мета прийняття управлінського рішення полягає в забезпеченні координуючого впливу на об'єкт (систему) управління для досягнення поставлених цілей». [47, с.9].

Водночас, Н.О. Брюшкова, О.В. Ніколюк та О.Ф. Удовиця [48] надають визначення понятійної категорії «управлінське рішення в публічній сфері» розглядаючи його як «...цілеспрямований вплив суб'єкта управління на об'єкт управління, який заснований на аналізі достовірних даних та містить програму досягнення цілей публічного управління».

У свою чергу, Л.В. Ваганова, І.А. Юричина та О.С. Карпанасюк [49, с. 97] стверджують, що сам «...процес прийняття рішень слід розглядати як особливий вид діяльності у ПУ, який спрямований на вибір кращої з альтернатив».

Доречно зазначити, що публічні управлінські рішення (далі – ПУР), які приймаються в період дієвості МПУ (о.н.п.с.), виступають:

по-перше, результатом аналізу проблемної ситуації, котра склалася в сфері О.Н.П.С. на рівні країни, регіону, територіальних громад;

по-друге, вибором способів та прийомів обробки інформаційних потоків, здатних обґрунтувати появу ризиків в природоохоронній діяльності:

по-третє, встановлення альтернатив у вирішенні проблеми задля досягнення стратегічних цілей у сфері О.Н.П.С.

Натомість, І.І. Яремко [50, с.60] вважає, що «...вагомою ознакою ПУР є його прийняття лише в тому випадку, коли потрібно задіяти та включити весь

активний МПУ (о.н.п.с.), для врахування особливостей публічно-управлінських відносин та дій:

ієрархії та горизонтальних зв'язків;
формальних правил і процедур;
планів реалізації з урахуванням потреб цільових груп;
технології прийняття рішень в структурі відповідного організаційного механізму ПУ».

З цього приводу слушно зауважують О.А. Назаренко та Т.М. Безверхнюк [51, с.120] звертаючи увагу на те, що «...наслідки ПУР впливають на економічну і політичну стабільність у суспільстві, так як в основі кожного управлінського рішення конституційні права і потреби громадян». Відповідно з даним твердженням, науковці пропонують розглядати прийняття рішень в процесі ПУ як «...діяльність суб'єктів владних повноважень, яка спрямована на досягнення цілей з урахуванням наявних ресурсів для забезпечення виконання функцій органу публічної влади з дотриманням публічних інтересів» [51, с. 121].

На погляд наукової спільноти та фахівців сфери О.Н.П.С. не залежно від обраних методів УПД подолання екологічних проблем неможливо без виваженої державної політики.

Слід пам'ятати, що саме на регіональному рівні формуються екологічні проблеми суспільства, висуваються вимоги до екологізації виробництва і раціонального використання природних ресурсів.

Проведені дослідження вказали на те, що в сучасних умовах розвитку країни, регіонів, селищних територіальних громад успішне вирішення питання О.Н.П.С. неможливо без визначення змістовності основних норм у сфері публічного управління О.Н.П.С. (далі – ППУ (о.н.п.с.). котрі складають базову платформу для забезпечення дієвості МПУ (о.н.п.с.). Для успішного впровадження ППУ (о.н.п.с.) фахівці обирають такі напрямки роботи, які здатні забезпечити не лише виконання завдань на базі обраних принципів, а, й досягти

основної мети. Кожен обраний напрямок роботи має бути забезпечений чіткою програмою дій безпосередніх виконавців.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження та пропозиції компанії Кернел [52] надано характеристику основних складових ПП (о.н.п.с.), котрі демонструє таблиця 1.7.

Таблиця 1.7. Характеристика основних складових ПП (о.н.п.с.)*

Основні сегменти	Складові складові ПП (о.н.п.с.).
Цілі ПП (о.н.п.с.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Попередження та мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище 2. Ефективне управління екологічними ризиками/ аспектами 3. Забезпечення єдиного підходу до управління системою екологічного менеджменту та безперервного її вдосконалення відповідно до найкращих світових практик та вимог міжнародного стандарту ISO 14001
Задачі ПП (о.н.п.с.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз, вдосконалення та підвищення результативності у сфері охорони навколишнього середовища 2. Створення системи моніторингу впливу на навколишнє середовище 3. Відкритість та прозорість комунікації з питань охорони навколишнього середовища 4. Забезпечення співробітників Компанії необхідними ресурсами та знаннями для ефективного виконання їхніх обов'язків 5. Навчання та розвиток персоналу у сфері охорони навколишнього середовища
Принципи ПП (о.н.п.с.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дотримання вимог міжнародного та українського законодавства в сфері охорони навколишнього середовища 2. Раціональне використання природних ресурсів 3. Енергоефективність 4. Запобігання та контроль ризику забруднення навколишнього середовища 5. Відповідальність перед населенням у регіонах, територіальних громад присутності/ діяльності щодо охорони навколишнього середовища 6. Відкритість та прозорість
Етапи управління ПП (о.н.п.с.).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінка екологічних впливів та управління ними 2. Вжиття заходів щодо збереження біологічного розмаїття та стійке управління природними ресурсами 3. Аналіз показників впливу та дії, спрямовані на мінімізацію цього впливу 4. Оприлюднення інформації та взаємодія із зацікавленими сторонами 5. Навчання та розвиток персоналу у сфері охорони навколишнього середовища

Примітка:* - систематизовано та узагальнено автором на основі джерела[52]

Таким чином, впровадження є важливим МПУ (о.н.п.с.) виступає потужним інструментом в питаннях дотримання відповідного рівня ЕБ на рівні країни, регіону, міст та селищних територіальних громад. Комплексність, взаємозв'язок, поетапність та системність впровадження всіх компонентів МПУ (о.н.п.с.) на засадах законності, відкритості, прозорості та публічності призводить до досягнення результативності у сфері О.Н.П.С. Головними особливостями МПУ (о.н.п.с.) виступають наявність інструментів ПУ, участь у вирішенні питань дотримання відповідного рівня ЕБ, а також наявність комплексного підходу до вирішення питань О.Н.П.С. не залежно від виду ресурсного сегменту. Впровадження МПУ (о.н.п.с.) відбувається з урахуванням потреби проведення аналітичних процедур, вдосконалення та підвищення результативності намічених заходів у сфері О.Н.П.С. Використання інструментів системи екологічного моніторингу, принципу нагляду та контролю, в період адаптації МПУ (о.н.п.с.), забезпечує своєчасне встановлення проблем у сфері охорони довкілля та визначення напрямків їх вирішення в майбутньому.

На основі проведеного дослідження щодо теоретичних засад МПУ (о.н.п.с.) зроблено наступні висновки. По – перше, у наукових колах різняться думки щодо змістовності МПУ (о.н.п.с.) як понятійної категорії. Проведені дослідження сприяли формуванню авторської позиції розуміння МПУ (о.н.п.с.) як комплекс способів і прийомів ПУ охоронною довкілля, на основі правових, організаційних, економічних інструментів, котрі зорієнтовані на реалізацію цілей, функцій, принципів та завдань, які у сукупності створюють систему державного та громадського управління, що має за мету досягнення ефективного впровадження заходів О.П.Н.С. зі збереженням та зміцненням рівня ЕБ країни, регіону, міста та територіальних громад. Надано обґрунтування складових сегментів запропонованого визначення сутнісного змісту МПУ (о.н.п.с.). По – друге, розглянуто нормативно – правове забезпечення ПУ О.Н.П.С., визначено перелік законодавчих актів, розкрито їх ключові складові, котрі створюють правовий базис для дієвості МПУ (о.н.п.с.).

По – третє, розкрито особливості МПУ (о.н.п.с.), визначено ключові компоненти його структури, надано їх характеристику, звернуто увагу на існування взаємозв'язку між кожною управлінською ланкою. Обґрунтовано необхідність адаптації МПУ (о.н.п.с.) на рівні органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що забезпечить позитивний вплив на підтримку ЕБ та покращення ситуації в сфері охорони довкілля взагалі.

У межах дослідження важливим є аналіз діяльності Червоногригорівської селищної територіальної громади з питань управління О.Н.П.С.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРВОНОГРИГОРІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1. Загальна характеристика діяльності Червоногригорівської селищної територіальної громади

У 2017 році було створено Червоногригорівську об'єднану територіальну громаду (далі - Червоногригорівська СТГ з адміністративним центром в смт Червоногригорівка на основі рішення про добровільне об'єднання територіальних громад, а саме: смт Червоногригорівка, сіл Придніпровське, Мусіївка, Дмитрівка, Борисівка, Привільне, селища Кам'янське [53] Територія Червоногригорівська ОТГ згідно з адміністративно-територіальним устроєм України входить до складу Нікопольського району Дніпропетровської області.

Червоногригорівська СТГ розташована на березі Каховського водосховища між промисловими містами Нікополь ТА Марганець. З історичної довідки розвитку Червоногригорівська СТГ відомо, що площа територіальної громади 487,9 км², населення складає 13 048 мешканців, з адміністративним центром розташування смт. Червоногригорівка [53].

Діяльність Червоногригорівська СТГ забезпечують 73 штатних працівника та її виконавчий комітет, з фондом оплати праці за місяць у відповідності з посадовими окладами на 2025 рік 570 842,70 грн, котрі виконують функціональні обов'язки у відповідних структурних підрозділах [54]. Склад структурних підрозділів затверджується рішенням Червоногригорівської селищної ради, котре приймається на початку звітного періоду. У 2024 році функціонування Червоногригорівська СТГ забезпечують: керівництво ради та виконавчого комітету; відділ бухгалтерського обліку та звітності, загальний відділ, відділ земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища, відділ комунальної власності та

житлово-комунального господарства, відділ правового забезпечення, економічного розвитку та інвестицій, відділ «Центр надання адміністративних послуг» та інші.

Розвиток та функціонування Червоногригорівська СТГ відбувається на засадах [55]: ефективності, відкритості та прозорості, посилення інвестиційної та інноваційної активності, забезпечення належного функціонування транспортної та комунальної інфраструктури, дотримання високих екологічних стандартів тощо. Основним напрямком роботи державних службовців Червоногригорівська СТГ є забезпечення виконання вимог Закону України «Про адміністративні послуги» [56]. Виконання зазначеної вимоги проводиться на базі створеного структурного відділу «Центр надання адміністративних послуг». Через ЦНАП надається 208 видів адміністративних послуг. Червоногригорівська СТГ має доволі потужну промислову інфраструктуру [55], котра представлена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Основні підприємства Червоногригорівська СТГ *

Галузь	Види підприємств
Промисловість	ПП «АЛЬЯНС+Н», ТОВ «БУДІВЕЛЬНА КОМПАНІЯ «ЕКОБУД ДЕВЕЛОП» ,ТОВ «Риболовецька промисловість», ТОВ «М - ЛИТ», ТОВ «НІКО МЕДІВЕСТ-ЛІТД», ТОВ «Червоно - ІНВЕСТ», ПП «СТРОЙМИР - П» ПрАТ «Новопавлівський гранітний кар'єр».та інші.
Сільське господарство	ПП «Агрофірма «Славутич», ТОВ «Атлант», ПП «Оазис», ТОВ «Придніпровський», ТОВ « Дмитрівське», СФГ «Нива-1», ТОВ «Агронік-2017», ТОВ «ВКФ «Агро - хліб», ПП «ТАОС-АГРО», ТОВ «Первоцвіт Агро», ТОВ «ІВВА-АГРО», ТОВ «Агро-Дніпро-Нікополь», ТОВ «ДЕКОРТ», ТОВ «Мале зрошення», СФГ «Восток», СФГ «Толмач» та інші.
Торгівля	ТОВ «ЛАНІ УКРАЇНИ-2022», ПП «ЮНІАСТРУМ» ПП«НІКО - БІ», ТОВ «ОБРІЙ» та інші.
Житлово-комунальне господарство	ОК «Зрошення», КП «ЛИМАН», ОК «ВОДОГІН» КП«АКВА - 2», КП «Урожай», КП «ПОЛИВ», ОК«СВІТАНОК -2 -1» та інші.

Примітка : * - складено та узагальнено автором на основі джерела[57].

Важливо зазначити, щодо транспортної галузі протяжність автомобільних доріг, які знаходяться у комунальній власності Червоногригорівська ОТГ складає 134,84 км. На дорогах комунальної власності постійно проводиться поточний ремонт. З метою забезпечення зручності пересування мешканців громади на території селищної ради функціонують 5 приміських маршрутів. Окрім цього, на території Червоногригорівської СТГ розташовано 5 АЗС, які займаються роздрібним продажем пального, функціонує 44 об'єкти роздрібною торгівлі, 9 об'єктів мобільного харчування [58].

Гідно представлена в діяльності Червоногригорівської СТГ освітня компонента. Так, на 01.01.2025 року на території територіальної селищної громади діють:

по-перше, 4 заклади дошкільної освіти (КЗДО «Вишенька», КЗ «Придніпровський ЗДО (ясла-садок) «Теремок», КЗ «Кам'янський ЗДО (ясла-садок) «Веселка», КЗ «Борисівський ЗДО (ясла-садок) «Колобок»). Загальна кількість вихованців у закладах дошкільної освіти громади складає 300 осіб[55].

по-друге, 5 закладів загальної середньої освіти, які представляють гімназії (Борисівська гімназія та Дмитрівська гімназія) та ліцеї (Кам'янський ліцей, Червоногригорівський ліцей, Придніпровський ліцей). Всього, кількість здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти Червоногригорівської ОТГ на 01.01.2025 року склала 1094 особи [55].

по-третє, успішно проводять свою діяльність заклади позашкільної освіти Червоногригорівської СТГ, які представлено: ПС МНЗ «Дитяча музична школа», яка налічує 67 учня та готує підґрунтя для занять художньою творчістю та КЗ «Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа. При комплексній «ДЮСШ» діють різні спортивні секції з футболу, волейболу, дзюдо, вільної боротьби, боксу та шахів, відвідує 358 вихованців [55].

З метою забезпечення населення Червоногригорівської СТГ повним пакетом надання медичних послуг на території громади функціонують 3 амбулаторії загальної практики сімейної медицини та 3 фельдшерських пункти.

Разом з тим, в с. Придніпровське збудована нова амбулаторія загальної практики сімейної медицини, в Кам'янській амбулаторії проведено капітальний ремонт приміщень, даху та зовнішній ремонт будівлі [55].

Значне місце в діяльності Червоногригорівської СТГ займає діяльність в контексті культурних потреб мешканців громади. На території селищної ради функціонують 8 закладів культури, з них – 4 сільські будинки культури, 4 – масові бібліотеки. Продовжує розвиватися туристична галузь, яка представлена на сході від селища в долині річки Ревун розташованою пам'яткою природи місцевого значення – «Нікопольські плавні», площею 3,7 га (залишки Дніпровських плавнів). Пам'ятка природи вирізняється розмаїттям флори і фауни. Окрім цього, на території села Борисівка знаходиться криниця «Цілюще джерело», якому у 2009 році виповнилося сто років [55].

Фінансування діяльності Червоногригорівської СТГ відбувається за рахунок бюджетних коштів. Фахівцями Червоногригорівської СТГ своєчасно проводиться фінансування соціально-захищених видатків, здійснюється постійний контроль балансу надходжень та витрат, стану виконання бюджету тощо..

У відповідності з інформацією, що представлено у звіті Червоногригорівського селищного голови за підсумками роботи у 2023 році [58] «...обсяг доходів бюджету Червоногригорівської селищної територіальної громади за 2023 рік склав 143 893,5 тис. грн, з яких:

- податки і збори загального фонду бюджету – 58 068,6 тис. грн;
- спеціального фонду – 14 074,7 тис. грн (в тому числі 13 760,3 тис. грн - благодійних внесків та дарунків);
- офіційні трансферти – 71 750,2 тис. грн.

Видатки бюджету селищної територіальної громади за звітний період 2023 року склали 138 934,2 тис. грн.

Важливо звернути увагу на те, що фінансове забезпечення діяльності Червоногригорівської СТГ відбувається в правовому полі. Перед кожним

бюджетним роком на черговій сесії Червоногригорівської СТГ прийметься рішенням про внесення змін в контексті наданого фінансування.

Зокрема, рішенням сесії Червоногригорівської селищної ради Нікопольського району Дніпропетровської області від 09 жовтня 2024р. № 1645 - 47/VIII було затверджено внесення змін до рішення Червоногригорівської СТГ від 15 грудня 2023 року № 1296 - 36/VIII «Про бюджет Червоногригорівської селищної територіальної громади на 2024 рік» (зі змінами), а рішенням сесії від 12 грудня 2024р. № 1694 - 51/VIII було затверджено бюджет Червоногригорівської СТГ на 2025 рік Інформація про бюджетне фінансування діяльності Червоногригорівської СТГ на 2024-2025 роки представлена в таблиці 2.2.

**Таблиця 2.2. Бюджетне фінансування діяльності
Червоногригорівської СТГ на 2024-2025 роки, тис. грн.***

Статі бюджету Червоногригорівської СТГ	Період дослідження, роки		Відхилення (+;-)
	2024	2025	
1. Доходи бюджету	125 250, 62	124 352, 19	- 898,43
1.1. Доходи Загального фонду бюджету	124 970, 61	123 966, 49	- 1004,12
1.2. Доходи Спеціального фонду бюджету	280, 00	385, 70	+ 105,70
2. Видатки бюджету	138 528, 29	124 352, 19	- 14176,10
2.1. Видатки Загального фонду бюджету	133 064, 06	122 846, 49	- 10217,57
2.2. Видатки Спеціального фонду бюджету	5 464, 23	1 505, 70	- 3958,53
3. Дефіцит за Загальним фондом бюджету	8 093, 44	-	- 8093,44
4. Профіцит за Загальним фондом бюджету	-	1 200, 0	+ 1200,0
5. Дефіцит за Спеціальним фондом селищного бюджету	5 070, 0	1 200, 0	- 3870,0
6. Оборотний залишок бюджетних коштів бюджету	12, 51	15, 39	+ 2,88
7. Резервний фонд бюджету	4 779, 0	3 000, 0	- 1779,0
8. % видатків Загального фонду бюджету	3,60	2,40	- 1,20

Примітка : * - складено та узагальнено автором на основі інформації додатків [В,Г].

За даними представленими в таблиці 2.2 можна зробити ряд висновків щодо політики бюджетного фінансування діяльності Червоногригорівської СТГ:

по-перше, на 2025 рік у порівнянні з 2024 роком передбачені доходи знижено на 898,43 тис. грн., зниження відмічається також за статтею «Доходи Загального фонду бюджету» у сумі 1004,12 тис. грн., проте стаття «Доходи Спеціального фонду бюджету» навпаки демонструє приріст у сумі 105,70 тис. грн. Взагалі на 2025 рік стаття «Доходи бюджету» встановлена на рівні 124 352, 15 тис. грн. ;

по-друге, на 2025 рік обсяг видатків бюджету Червоногригорівської СТГ передбачено на рівні 124 352, 19 тис. грн. в межах 2024 року запланованого обсягу доходів, проте у порівнянні з минулим періодом у сумарному вираженні стаття бюджету знижена на 14176,10 тис. грн., тобто на 10, 23%. Водночас зниження видатків за статтею «Видатки Загального фонду бюджету» на 2025 рік передбачено на рівні 10217,57 тис. грн., а за статтею «Видатки Спеціального фонду бюджету» було затверджено суму 3958,53 тис. грн.

по-третє, дефіцит за статтею загального фонду бюджету Червоногригорівської СТГ у 2024 році було передбачено на рівні 8 093, 44 тис. грн., проте у 2025 році стаття характеризується профіцитом у сумі 1 200 тис. грн. В свою чергу, за статтею «Дефіцит за Спеціальним фондом селищного бюджету» у 2025 році знижено на суму 3870 тис. грн. у порівнянні з минулим періодом.

По-четверте, оборотний залишок бюджетних коштів бюджету Червоногригорівської СТГ передбачено збільшити у 2025 році на 2,88 тис. грн.. та передбачити у 2025 році на рівні 15,39 тис. грн. Резервний фонд бюджету складав у 2024 році 4 779 тис. грн., проте на 2025 рік переставлений у сумі 3000 тис грн., що на 1779 тис. грн. менше. Змін зазнав і показник відсотки видатків Загального фонду бюджету. На 2025 рік показник передбачено на рівні 2,4%, що на 1,2% нижче у порівнянні з 2024 роком.

У цьому контексті доречно зазначити, в 2024 році керівництво Червоногригорівської СТГ обрало за мету дотримання антикризових заходів діяльності, а також обов'язкове збалансування доходів та видатків бюджету. Напрямки досягнення раціонального накопичення та розподілу коштів бюджетного фінансування представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Напрямки збалансування доходів та видатків Червоногригорівської СТГ у 2024 році*

Напрямок дій виконавців	Зміст напрямків збалансування доходів та видатків бюджету
Доходи бюджету	Збереження обсягів надходження доходів до бюджету Червоногригорівської СТГ;
Додаткові фінансові ресурси	Використання додаткового фінансового ресурсу таким чином, щоб отримати максимальний економічний ефект і вирішити найбільш нагальні та важливі завдання;
Пріоритетність проектів розвитку	Визначення пріоритетних проектів розвитку, фінансування яких здійснюватиметься за бюджетні кошти (бюджетні кошти мають витратитися на проекти та програми, які нададуть найбільший економічний чи соціальний ефект

Примітка : * - складено та узагальнено автором на основі джерела [55].

Окрім цього, фахівцями відділу комунальної власності та житлово-комунального господарства Червоногригорівської СТГ постійно проводиться робота з питань оптимізації бюджетних витрат [55]:

- відбувається спрямування усіх наявних резервів селищного бюджету (вільні залишки, понадпланові надходження) в першу чергу на заробітну плату з нарахуваннями та на енергоносії;

- запроваджується низка заходів для забезпечення жорсткого режиму економії у споживанні енергоносіїв та комунальних послуг;

- здійснюється постійний контроль за дотриманням фінансової дисциплін в питаннях своєчасної сплати наданих комунальних послуг мешканцями громади, з метою недопущення небюджетної кредиторської заборгованості.

Взагалі функціонування Червоногригорівської СТГ відбувається з урахуванням намічених пріоритетних напрямків, котрі закріплено Програмою

соціально-економічного та культурного розвитку на 2024 рік [55]. При цьому, цінність зазначено документу полягає в тому, що пріоритетні напрямки розвитку конкретизовані в межах відповідної галузі (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Пріоритетні напрямки соціально - економічного розвитку Червоногригорівської СТГ на 2024 рік*

Напрямки розвитку сфери	Зміст пріоритетних напрямків розвитку Черногригорівської СТГ
В соціально-гуманітарній сфері	Гарантований соціальний захист населення селища; подолання дитячої безпритульності і бездоглядності, запобігання сирітству, створення умов для всебічного розвитку та виховання дітей; покращення якості життя дітей соціально вразливих груп; подальше покращення матеріально-технічної бази дошкільних навчальних закладів; збереження культурної спадщини та сприяння розвитку культури і мистецтва, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків; підвищення якості надання житлово-комунальних послуг; забезпечення соціальних гарантій населення; формування та розвиток здорового способу життя; якісне надання медичної допомоги; подальше реформування медичного обслуговування
В сфері економіки	впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку для забезпечення конкурентоспроможності підприємств селищної ради; впровадження енергозберігаючих технологій на об'єктах комунальної власності селищної ради, проведення постійного моніторингу енерго - ефективності комунальних об'єктів подальше формування позитивного інвестиційного іміджу; здійснення структурних перетворень в сфері торгівлі та послуг, направлених на підвищення якості обслуговування; продовження політики стабільності та прозорості на засадах, визначених Бюджетним кодексом України, розширення податкової бази, посилення платіжної дисципліни щодо виконання податкових зобов'язань; розвиток комерційної, соціальної та транспортної інфраструктури; сприяння повній, продуктивній зайнятості населення; здійснення структурних перетворень в сфері торгівлі та послуг, направлених на підвищення якості обслуговування.

Примітка : * - складено та узагальнено автором на основі джерела [55]

Таким чином, вивчення діяльності Червоногригорівської СТГ надало змогу встановити, що створення відбулося на основі рішення про добровільне

об'єднання територіальних громад смт Червоногригорівка, сіл Придніпровське, Мусіївка, Дмитрівка, Борисівка, Привільне, селища Кам'янське Діяльність Червоногригорівська СТГ забезпечують структурні підрозділи, котрі функціонують з метою надання соціально-економічних послуг мешканцям громади. Розвиток та функціонування Червоногригорівська СТГ відбувається на засадах ефективності, відкритості та прозорості, посилення інвестиційної та інноваційної активності, забезпечення належного функціонування транспортної та комунальної інфраструктури, дотримання високих екологічних стандартів тощо. Фінансування діяльності Червоногригорівської СТГ відбувається за рахунок бюджетних коштів. Не дивлячись на воєнні події в Україні фахівцями Червоногригорівської СТГ своєчасно проводить фінансування соціально-захищених видатків, здійснюється постійний контроль балансу надходжень та витрат, стану виконання бюджету та фінансово-бюджетної дисципліни. Функціонування Червоногригорівської СТГ відбувається на основі дотримання антикризових заходів діяльності, а також обов'язкове збалансування доходів та видатків бюджету.

Наступним кроком дослідження виступає вивчення організації роботи відділу земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища Червоногригорівської СТГ

2.2. Організація роботи відділу земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища Червоногригорівської селищної територіальної громади

Функціонування ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ відбувається з урахуванням правил формування лінійна організаційна структури, котра базується на ієрархічному підпорядкуванні нижчої ланки вищій. Організаційна робота ВД (зв. ек. оп.) формувалася з позиції структурного підрозділу Червоногригорівської СТГ, який керується Конституцією України, законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах

місцевого самоврядування», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про відходи», «Про екологічну експертизу», «Про природно-заповідний фонд в Україні». Статутом територіальної громади, рішеннями сесії Червоногригорівської СТГ і виконавчого комітету, розпорядженнями голови територіальної громади.

Зокрема, у відповідності з Рішенням сесії Червоногригорівської СТГ від 12 грудня 2024 року № 1698 [54] було затверджено структуру та штатну чисельність працівників ВД (зв. ек. оп.), яка представлена в таблиці 2. 5.

Таблиця 2.5. Структура, штатна чисельність та фонду оплати праці ВД (з.е. о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ на 2025 рік*

Посада	Кількість штатних одиниць	Посадовий оклад, грн.	Фонд заробітної плати на місяць за посадовими окладами, грн.
Начальник відділу	1	10 791	10 791
Головний спеціаліст	3	7 500	22 500
Інспектор	1	6 177	6 177
Всього	5	X	39468

Примітка : * - складено та узагальнено автором на основі джерела[54]

Включення до структури ВД (зв. ек. оп.) трьох одиниць головних спеціалістів пов'язане з принципом розподілу функціональних обов'язків, кожен фахівець зайнятий конкретним напрямом в питаннях охорони довкілля, а саме земельними відносинами (далі – ЗВ), екологією регіону та питаннями О.Н.П.С.

Діяльність ВД (зв. ек. оп.) здійснюється на основі річних і квартальних планів роботи, погоджених з керівником Червоногригорівської СТГ з питань агропромислового комплексу, регулювання ЗВ, О.Н.П.С., екології, надзвичайних ситуацій, мобілізаційної і оборонної роботи та зв'язку з правоохоронними органами, затверджених начальником відділу. Керівництво Червоногригорівської СТГ створює умови для нормальної роботи та підвищення кваліфікації працівників ВД (зв. ек. оп.)

ВД (зв. ек. оп.) очолює начальник, якого призначає на посаду та звільняє з Голова Червоногригорівської СТГ на конкурсній основі відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування». Начальник ВД (зв. ек. оп.) звільняється з посади Головою Червоногригорівської СТГ згідно вимог чинного законодавства, у тому числі у випадках систематичного невиконання працівником без поважних причин обов'язків, якщо до працівника раніше застосовували заходи дисциплінарного чи громадського стягнення.

Основні повноваження начальника ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ представлено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. Основні повноваження начальника ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ

Зміст повноважень начальника <i>ВД (зв. ек. оп.)</i>	Ключові позиції
Здійснює керівництво діяльністю ВД (зв. ек. оп.), планує його роботу, вносить пропозиції щодо формування планів роботи Нікопольської районної ради та її виконавчого комітету з питань ЗВ, екології та О.Н.П.С., несе персональну відповідальність за прийняті ним рішення,	Керівництво, планування, виконавчий комітет, відповідальність
Забезпечує у ВД (зв. ек. оп.), дотримання вимог працівниками законодавства щодо проходження служби в органах місцевого самоврядування, Кодексу законів про працю та інших нормативних актів	Контроль, працівник, правові норми, праця
Подає на затвердження Голови Червоногригорівської ОТГ Положення про ВД (зв. ек. оп.) та посадові інструкції працівників відділу.	Положення про відділ, посадові інструкції
Забезпечує в межах своїх повноважень підготовку проектів рішень Червоногригорівської СТГ та її виконкому, розпоряджень Голови громади з питань функціонального призначення ВД (зв. ек. оп.)	Проекти рішень, розпорядження, функціональне призначення
Вимагає від працівників ВД (зв. ек. оп.) чіткого, своєчасного та високоякісного виконання їх обов'язків та функцій	Вимоги, виконання, працівник

Важливо зазначити, що на посаду начальника ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ призначається громадянин України, з вищою

землевпорядною або екологічною освітою за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра і стажем роботи за фахом на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування не менше 3 років або за фахом на керівних посадах в інших сферах не менше 4 років. При цьому, На посаду Головного спеціаліста відділу з ЗВ, екологічних питань та питань О.Н.П.С. призначається громадянин України, з вищою юридичною, геодезичною, землевпорядною, екологічною освітою за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, магістра.

Важливу роль в забезпеченні якісної організації роботи ВД (зв. ек. оп.) відіграє виконавчий комітет Червоногригорівської СТГ, який:

по-перше, надає доступ та своєчасно повідомляє про зміни в законодавчих актах й інших нормативних і довідкових матеріалах, з питань земельних відносин, екології та природоохоронної діяльності;

по-друге, створює умови для нормальної роботи і своєчасно надає інформацію про існуючі можливості підвищення кваліфікації працівників ВД (зв. ек. оп.);

по-третє, забезпечує доступ працівникам ВД (зв. ек. оп.) до електронної системи інформаційно-правового забезпечення з питань земельних відносин, екології та охорони довкілля, а також доступ до електронних інформаційних баз, які розкривають інформацію про екологічний стан регіону;

по-четверте, забезпечує працівників ВД (зв. ек. оп.) приміщеннями, телефонним зв'язком, сучасними засобами оргтехніки, транспортом для виконання службових обов'язків.

Організаційна робота ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ відбувається також на базі затверджених документів внутрішнього обігу.. Основним документом виступає Положенням про відділ земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища (далі – П.ВД (зв. ек. оп.)), яке представляє собою організаційно-правовий документ, котрий встановлює порядок створення структурного підрозділу, його завдання, функції, права і обов'язки його співробітників, організацію роботи і

взаємовідносини з іншими структурними підрозділами Червоногригорівської селищної територіальної громади.

Наступним документом внутрішнього обліку ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ виступають Посадові інструкції працівників, які представляють собою документ, що містить інформацію про посаду, мету посади, визначає основні посадові обов'язки, права та спеціальні умови служби на відповідній посаді. Посадова інструкція працівника ВД (зв. ек. оп.) розробляється для кожної посади з урахуванням вимог Методичних рекомендацій щодо окремих питань підготовки посадових інструкцій державних службовців категорій «Б» та «В», які закріплено Наказом Національного агентства України з питань державної служби від 22.03.2023 року № 41-23 [59].

Важливо зазначити, що посадові обов'язки працівників ВД (зв. ек. оп.) визначаються посадовими інструкціями, які погоджуються начальником відділу і затверджуються Головою Червоногригорівської СТГ. В свою чергу, посадові обов'язки начальника ВД (зв. ек. оп.) визначаються посадовою інструкцією, яка погоджується з Головою громади. На час відсутності начальника ВД (зв. ек. оп.) його обов'язки виконує головний спеціаліст відділу, на якого ці обов'язки тимчасово покладено розпорядженням Голови Червоногригорівської СТГ.

Розробка, затвердження та впровадження П.ВД (зв. ек. оп.) , з метою якісного виконання покладених на відділ повноважень, передбачає дотримання вимог щодо її структури. Основними складовими П.ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ виступають: загальні положення, мета та завдання ВД (зв. ек. оп.) відповідно до встановленої мети; функції ВД (зв. ек. оп.) відповідно до завдань та повноважень; структура та курівництво ВД (зв. ек. оп.), права та обов'язки з розмежуванням повноважень керівника та співробітників; взаємодія відділу з іншими органами та структурними підрозділами Червоногригорівської СТГ; відповідальність начальника та працівників ВД (зв. ек. оп.) та заключне положення.

Дієвість роботи ВД (зв. ек. оп.) залежить від якісного виконання функціональних обов'язків головними спеціалістами, котрі працюють в форматі чітко визначеного напрямку роботи. Роботу відділу забезпечують три головних спеціаліста у відповідності з посадовими інструкціями.

Так, головний спеціаліст з питань земельних відносин ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ вирішує питання, котрі представлено в таблиці 2,7.

Таблиця 2.7. Функціональні обов'язки головного спеціаліста з питань земельних відносин ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ

Зміст функціональних обов'язків головного спеціаліста з питань земельних відносин	Основні компоненти
Організація дотримання правових вимог в сфері земельних відносин мешканцями громади	Правові норми
Участь у проведенні землеустрою на землях комунальної власності, регулюванні земельних відносин щодо володіння, користування та розпорядження землями громади	Землеустрій, землі громади
Участь у веденні обліку земель, моніторингу земель та здійсненні землеустрою	Облік, моніторинг
Участь: у реалізації державної політики у використанні та охороні земель: у створенні умов для раціонального і економічно обґрунтованого використання земель; у організації виконання робіт з інвентаризації земель, розроблені та реалізації плану земельно-господарського устрою	Державна політика, охорона земель, інвентаризація
Участь: у здійсненні самоврядного контролю за додержанням власниками землі та землекористувачами земельного законодавства та встановленого режиму використання земель всіх форм власності до їх цільового призначення за умов надання	Контроль, землі, режим, форми власності
Участь: у організації проведення нормативної та експертної грошової оцінки земель; у підготовці та проведенні конкурсного вибору суб'єктів оціночної діяльності; у проведенні перевірки з нормативної та експертної грошової оцінки земель у встановленому порядку тощо	Грошова оцінка землі, конкурс, експертна оцінка

Враховуючи спеціалізацію роботи ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ вирішення питань дотримання екологічного законодавства переймається головний спеціаліст відділу з питань екології. До складу ключових функціональних обов'язків головного спеціаліста включено: здійснення контролю за дотриманням правових норм екологічного законодавства,

інструкцій, стандартів і нормативів в питаннях охорони довкілля; розроблення проектів перспектив і поточних планів з охорони довкілля, здійснює контроль за їх виконання; участь у проведенні екологічної експертизи, техніко – екологічних обґрунтувань проектних рішень з питань охорони довкілля; участь та надання консультацій в питаннях науково – дослідних та дослідних наук з очищення промислових стічних вод, запобігання забрудненню довкілля, викидів, шкідливих речовин в атмосферу, зменшення або повна ліквідація технологічних відходів, раціональне використання земельних і водних ресурсів тощо.

В свою чергу, головний спеціаліст з питань О.Н.П.С. ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ забезпечує виконання пакету функцій з охорони довкілля. При цьому, головного спеціаліста має доволі широкий обсяг роботи:

по-перше, проведення контролю за дотриманням правових норм и вимог щодо охорони та збереження довкілля, визначення напрямку та розробка пакету заходів націлених на раціональне використання та збереження ресурсного ландшафту регіону; розробка поточних та перспективних планів з питань О.Н.П.С.

по-друге, здійснення зв'язків з громадськими природоохоронними організаціями та екологічними об'єднаннями просвітницьку діяльність, спрямовану на підвищення екологічної свідомості громадян громади; участь в комісіях по благоустрою, санітарному стану, а також комісій та груп інших органів й організацій, що створюються за рішенням Червоногригорівської СТГ та її виконавчого комітету та громадських організацій. з питань О. Н. П.С.

по-третє, підготовка проектів рішень виконавчого комітету, розпоряджень Голови Червоногригорівської СТГ природоохоронного напрямку тощо.

До структури ВД (зв. ек. оп.) включено посаду інспектора, котрий переймається питаннями утилізації відходів та побутового сміття. Інспектор тісно співпрацює з відділом надання житлово – комунальних послуг з питань збереження рівня екологічної безпеки при вивезені та утилізації побутових

відходів та сміття, надає пропозиції щодо додержання правових норм при виконанні робіт з транспортування побутових відходів та їх переробки.

У цілому робота відділу спирається на розпорядчі документи Голови Червоногригорівської СТГ за допомогою яких здійснюються розпорядча діяльність, оперативне керівництво в ВД (зв. ек. оп.). Організація роботи ВД (зв. ек. оп.) передбачає тісну співпрацю з іншими структурними підрозділами громади, в залежності від питань, котрі підлягають вирішенню (табл.2.8).

Таблиця 2.8. Взаємодія ВД (зв. ек. оп.) з іншими структурними підрозділами Червоногригорівської СТГ

Структурний підрозділ	Форми співпраці структурних підрозділ селищної громади з ВД (зв. ек. оп.).
1. Загальний відділ	Отримання інформації про звернення громадян з питань земельних відносин та порушень правових норм О.Н.П.С., утилізації сміття, порушення умов водопостачання та якісних характеристик питної води тощо.
2. Відділ комунальної власності та житлово-комунального господарства	Участь у вирішенні питань: ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ); збирання, транспортування, знешкодження побутових відходів та трупів тварин; сприяння утриманню території громади в належному санітарному стані, а також населення; благоустрою автошляхів, тротуарів, кладовищ, зупинок громадського транспорту . Допомога у здійсненню контролю за виконанням графіку вивозу твердих побутових відходів та утриманням майданчиків розташування контейнерів та прилеглої до них територій тощо.
3. Відділ правового забезпечення, економічного розвитку та інвестицій	Отримання правових консультацій з питань виконання норм екологічного законодавства, додержання правових сегментів у земельних відносинах з мешканцями громади та питаннях О.Н.П.С., участь у підготовки пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів з питань земельних відносин, екології та питань О.Н.П.С.
4. Відділ бухгалтерського обліку та звітності	Отримання інформації з питань обсягу бюджетного фінансування, напрямків його розподілу та участь в контролі за цільовим використанням грошових коштів направлених на покращення екологічної ситуації селищної громади

Разом з тим, фахівцями ВД (зв. ек. оп.) постійно проводиться робота спільно з державними службовцями відділ освіти, культури, молоді та спорту

Червоногригорівської СТГ з питань проведення просвітницької роботи серед молодді щодо необхідності збереження довкілля, дотримання норм екологічного законодавства та приймання участь в заходах О.Н.П.С.

З цією метою залучаються також представники громадських організацій, які займаються питаннями О.Н.П.С.

Просвітницькі заходи проводяться з учнями гімназій та ліцеїв які розташовані на території Червоногригорівської СТГ. Водночас, фахівцями ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ. тісно співпрацюють з державними службовцями в рамках Комплексної екологічної програми та з питань підтримки на відповідному рівні екологічної безпеки регіону.

Таким чином, організація роботи ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ відбувається у відповідності з існуючими правовими вимогами та дотриманням норм екологічного законодавства. У відповідності з Рішенням Червоногригорівської СТГ затверджено структуру та штатну чисельність працівників ВД (зв. ек. оп.) котра включає: начальника відділу, головного спеціаліста з земельних питань, головного спеціаліста з питань екології, головного спеціаліста з питань О.Н.П.С. та інспектора з питаннями побутових відходів та сміття. Організаційна робота ВД (зв. ек. оп.) відбувається також на базі затверджених документів внутрішнього обігу. Основним документом виступає П.ВД (зв. ек. оп.), яке представляє собою організаційно-правовий документ, розкриває завдання, функції, права і обов'язки його співробітників, організацію роботи і взаємовідносини з іншими структурними підрозділами, У відповідності з П.ВД (зв. ек. оп.) розроблено посадові інструкції працівників, які погоджуються начальником відділу і затверджуються Головою Червоногригорівської СТГ. Організація роботи ВД (зв. ек. оп.) передбачає тісну співпрацю з структурними підрозділам громади з чітко окреслених питань. Такими підрозділами є : загальний відділ, відділ комунальної власності та житлово-комунального господарства, відділ правового забезпечення, економічного розвитку та інвестицій, та відділ бухгалтерського обліку та звітності. Тісна співпраця проводиться фахівцями в ВД (зв. ек. оп.) з

спеціалістами Нікопольського району в рамках Комплексної екологічної програми.

Наступним кроком дослідження виступає функціонування МПУ (о.н.п.с.).

2.3. Функціонування механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища.

У сучасних умовах розвитку, котрі відзначаються наявними воєнними викликами дієвість та функціонування МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ досягається за рахунок чіткого виконання функціональних обов'язків головними спеціалістами з питань земельних відносин, екології та О.Н.П.С. та інспектором з питань утилізації відходів та побутового сміття ВД (зв. ек. оп.), дотримання ними чітко встановлених правових норм, наданих наказів, розпоряджень та пропозицій вдосконалення щодо питань охорони довкілля. Вирішення проблемних питань сфері О.Н.П.С. та прийняття управлінських рішень відбувається при тісній взаємодії з фахівцями: Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної військової адміністрації[60], сектору агропромислового розвитку районної державної адміністрації та сектору архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства та інфраструктури Нікопольської районної державної адміністрації [61], структурних підрозділів Червоногригорівської СТГ з метою комплексного вирішення питань земельних відносин, екології та О.Н.П.С.

Окрім цього, фахівцями ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ було прийнято рішення, з метою підвищення результативності діяльності в сфері охорони довкілля впровадження інструментів екологічного моніторингу.

У зв'язку з таким рішенням спеціалісти ВД (зв. ек. оп.) до існуючої правової бази в питаннях О.Н.П.С додали ряд нормативно правових актів, котрі регламентують моніторинг об'єктів довкілля, сприяють прийняттю більш виважених рішень з залученням представників громади в період публічних обговорень (табл. 2.9).

Таблиця 2.9. Правові регулятори Червоногригорівської СТГ щодо проведення моніторингу об'єктів довкілля *

Правовий акт	Мета використання правового акту в питаннях моніторингу об'єктів довкілля	Джерело
Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря	Мета: забезпечення збирання, оброблення, збереження та проведення аналізу інформації про якість атмосферного повітря, оцінювання та прогнозування її змін і ступеня небезпечності, розроблення обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень у галузі охорони атмосферного повітря, у сфері О.Н.П.С. а також інформування населення про якість атмосферного повітря.	[62]
Порядок здійснення державного моніторингу вод	Мета: забезпечення збирання, обробки, збереження, узагальнення та аналізу інформації про стан водних об'єктів, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень у галузі використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів.	[63]
Порядок проведення моніторингу земель і ґрунтів	Мета: своєчасне виявлення зміни стану земель, забруднення і властивостей ґрунтів, оцінки здійснення заходів з охорони земель, збереження та відтворення родючості ґрунтів, попередження впливу негативних процесів і ліквідації наслідків такого впливу.	[64]
Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільського господарства	Мета: своєчасне виявлення змін стану ґрунтів, їх оцінки, відвернення наслідків негативних процесів, розроблення науково обґрунтованих заходів покращення системи землеробства, оцінка впливу агротехнологій	[65]
Порядок проведення моніторингу об'єкта оброблення відходів	Мета: спостереження за станом довкілля та обсягами його ймовірного забруднення в результаті здійснення на установці, інженерній споруді або іншому об'єкті операцій з відновлення або видалення відходів, взаємодія з юридичними та фізичними особами.	[66]

Примітка : * - складено та узагальнено автором на основі джерел [62-66].

Доволі проблематичним питанням в сфері О.Н.П.С. Червоногригорівської СТГ є управління відходами. З метою вирішення проблем та покращення

екологічної ситуації регіону інспектор з питань утилізації відходів та побутового сміття ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ розробляє та надає пропозиції покращення ситуації керуючись при цьому наступними документами: Регіональним планом управління відходами у Дніпропетровській області до 2030 року; Дніпропетровською обласною комплексною програмою (стратегія) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки; Дніпропетровською обласною стратегією поводження з твердими побутовими відходами та Комплексною екологічною програмою Нікопольського району та рішеннями сесій Червоногригорівської СТГ.

На даний час, збір побутових відходів юридичних та фізичних осіб Червоногригорівської СТГ відбувається при застосуванні контейнерної системи збирання побутових відходів. Окрім цього, вивезення побутових відходів здійснюється за встановленою планово-регулярною системою, при якій утворювачі відходів виносять їх в контейнери, які за графіком завантажуються в сміттєвози і вивозяться для розміщення на полігоні. Значний обсяг.

До складу ключових проблем в системі управління відходами та побутовим сміттям Червоногригорівської СТГ включено:

по-перше, існування низьких тарифів на послуги із захоронення відходів не створюватимуть для суб'єктів господарювання стимулів для їх оброблення та відновлення; збільшиться кількість несанкціонованих сміттєзвалищ; зростатиме накопичення сміття на полігоні через нерозвиненість систем роздільного збирання побутових відходів;

по-друге, відсутність достатнього фінансування для упровадження найкращих доступних технологій у сфері управління побутовими відходами, ризик неможливості залучення інвесторів й грантових коштів на реалізацію заходів у сфері управління відходами;

по-третє, існує загроза забруднення навколишнього природного середовища через низьку культуру мешканців громади щодо правил поводження з побутовим сміттям.

З метою оцінки ситуації в системі управління відходами Червоногригорівської СТГ інспектором ВД (зв. ек. оп.) проводиться SWOT-аналіз ефективності управління відходами (табл. 2.10)

Таблиця 2.10. Аналіз ефективності управління відходами Червоногригорівської СТГ

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Розвинена транспортна мережа у громаді. 2. Розвиток співпраці з громадськими організаціями та внутрішніми інвесторами. 3. Зацікавленість керівництва Червоногригорівської СТГ у розвитку системи управління відходами. 4. Можливість використання відходів для отримання «зеленої» енергії. 5. Наявність діючої регіональної програми та планів поводження з відходами Нікопольської районної ради.	1. Слабкий контроль у сфері управління відходами, непрозорість діяльності. 2. Відсутність чіткого бачення щодо вирішення проблеми збору та утилізації відходів. 3. Відсутність достатньої кількості кваліфікованого кадрового складу. 4. Відсутність мотивації до роздільного збору та правильної утилізації твердих побутових відходів та сміття. 5. Недостатнє охоплення території послугами з вивезення відходів 6. Несфокусованість регіональної політики на питаннях екологічної безпеки в ЖКГ.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
1. Громада серед лідерів області по виробництву відходів на душу населення 2. Підвищення екологічної свідомості населення 3. Значний потенціал переробки та повторного використання відходів 4. Поява інноваційних технологій і обладнання для утилізації відходів 5. Забезпечення дотримання санітарно-гігієнічних та екологічних нормативів в населених пунктах 6. Потенціал розвитку бізнесу з переробки вторинної сировини	1. Низький рівень свідомості населення громади щодо утилізації побутових відходів, неготовність оплачувати послуги та відсутність відповідальності 2. Слабке фінансування програм і проектів у сфері поводження з відходами 3. Відсутність дієвого механізму реалізації законодавчих положень 4. Відсутність єдиного центру, який би координував вирішення питань у системі поводження з відходами 5. Ефект «чужого сміття», соціальне неприйняття при визначенні місць розташування регіональних об'єктів поводження з відходами

Для поліпшення екологічної ситуації в регіоні та вдосконалення управлінських циклів в питаннях сортування, вивезення, транспортування та

утилізації твердих відходів та побутового сміття Червоногригорівської СТГ на 2025 рік було прийнято ряд рішень, а саме:

- Рішенням сесії виконкому Червоногригорівської СТГ від 06 січня 2025р. № 01«Про організацію суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану на території Червоногригорівської селищної територіальної громади у 2025 році» [67] до видів суспільно корисних робіт у 2025 році п. 6 включено «...ліквідацію стихійних сміттєзвалищ та облаштування полігонів твердих побутових відходів».

- Рішенням сесії виконкому Червоногригорівської СТГ від 12 грудня 2024р. № 1687 - 51/VII, в дію введено «Програму фінансування мобілізаційних та оборонних заходів Червоногригорівської селищної територіальної громади на 2025 рік» [68]. Пунктом 4 даної Програми передбачено обсяги фінансування 1 600 000 тис. грн. Кошти виділенні для оплати надання якісного рівня комунальних послуг, в тому числі з урахуванням робіт сортування, вивезення, транспортування та утилізації побутового сміття;

- прийнято рішення про додаткове фінансування діяльності КП «ЕКО-СЕРВІС» Червоногригорівської СТГ, яке здійснює збір та вивіз твердих побутових відходів з населених пунктів селищної ради на полігон ТПВ..Протягом 2023 року підприємством зібрано та перевезено на полігон 4 615 м3 твердих побутових відходів, що складає 1 005 т. В наявності два автомобіля, один з яких спеціалізований. Сміттєвоз ГАЗ 3309-354 (2011 р.в.) та МАЗ ТК М-4371-СС (2020 р.в.). На ремонт транспортних засобів за 2023 рік було виділено 35, 5 тис. грн.[58].

Аналогічна система МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ стосується и питань земельних відносин, екології та О.Н.П.С. При цьому система публічного управління має за базу комплексне виконання управлінських циклів. Доволі проблематичним аспектом залишають водні ресурси Червоногригорівської ОТГ. Так, у 2023 році було прийнято 15 управлінських рішень пов'язаних з технічною інфраструктурою.

Зокрема, з метою ліквідації наслідків пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції» було прийнято ряд стратегічних управлінських рішень[58]:

- виконавчим комітетом селищної ради, КП «Дніпро» Червоногригорівської селищної ради, КП «Лиман» Червоногригорівської селищної ради, ТОВ «Птахокомплекс «Дніпровський», АТ «Нікопольський завод феросплавів», ТОВ «Інтерпайп Ніко Тьюб» узгодили впровадження проектів будівництва альтернативних джерел водопостачання (будівництва магістрального водогону, підвідних водогонів, тимчасового розміщення місць насосних станцій подачі питної та технічної води)[58];

- для покращення умов життєдіяльності та забезпечення якісною питною водою жителів Червоногригорівської СТГ було прийнято комплексне управлінське рішення стосовно реалізації проекту будівництва підвідного водогону від магістрального водогону «Карачунівське водосховище – Кривий ріг – Південне водосховище, Марганець – Нікополь, Хортиця (ДВС2) – Томаківка» до насосної станції питної води за адресою: с. Придніпровське, вул. Польова, 56а, Нікопольського району, Дніпропетровської області»[58].

Не менш важливим стало прийняття управлінського рішення про виділення бюджетних коштів Червоногригорівської СТГ КП «ДНІПРО», яке протягом 2023 року провело ряд робіт направлених на покращення стану забезпечення питною водою мешканців громади: були проведені роботи з монтажу тимчасової насосної станції для забору води з річки Ревун, а саме: придбано вакуумний насос , два насосних агрегати на рамі із електродвигуном ; виконано послуги по заходам з усунення аварій на питному водогоні, послуги по електромонтажним роботам зі встановлення електричного обладнання та послуги по заходам з утримання в належному стані зовнішніх мереж водопостачання, а саме проведено поточний ремонт водогону[58].

З метою комплексного оцінювання екологічної ситуації Червоногригорівської СТГ фахівцями ВД (зв. ек. оп.) було залучено метод SWOT-аналіз (табл.2.11).

**Таблиця 2.11. SWOT-аналіз екологічної ситуації на території
Червоногригорівської ОТГ**

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Червоногригорівська селищна рада може застосовувати найкращі доступні технології у сфері управління відходами та поліпшення стану навколишнього середовища	Забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, водних ресурсів, велика кількість накопичених відходів
Наявність великих земельних площ, що потребують рекультивації, може стимулювати розвиток екологічних проектів.	Проблеми з якістю води ускладненні збройною агресією російської федерації
Наявність екологів, здатних розробляти та впроваджувати ефективні рішення.	Недостатня кількість очисних споруд та сучасних екологічних рішень.
Наявність активних громадських організацій, що займаються екологічними питаннями.	Висока ресурсоемність та енергоємність виробництва
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика.	Зміна клімату може негативно впливати на екосистему селищної громади.
Проведення освітніх програм та акцій для підвищення екологічної свідомості мешканців громади	Брак коштів на реалізацію екологічних програм та ініціатив.
Використання державних програм підтримки для реалізації екологічних ініціатив.	Екологічні проблеми можуть викликати соціальну напругу серед мешканців громади.
Розвиток екологічного та промислового туризму, який може сприяти збереженню природних ресурсів та підвищенню екологічної культури.	Економічна нестабільність може вплинути на можливість реалізації довгострокових екологічних проектів
Впровадження новітніх технологій для зниження впливу на навколишнє середовище.	Військові дії та ракетні обстріли громади, об'єктів промисловості, громадської та житлової сфери.

Проведений SWOT-аналіз екологічної ситуації на території Червоногригорівської ОТГ виявив як сильні, так і слабкі сторони селищної громади.. З одного боку, Червоногригорівської ОТГ має значний промисловий потенціал та географічні переваги, що можуть бути використані для розробки

та впровадження екологічних ініціатив. Доволі значна активність громадських організацій Червоногригорівської СТГ чинить позитивний вплив на екологічну свідомість мешканців громади. Цілком зрозумілим є той факт, що вирішення питання зменшення техногенного навантаження на О.Н.П.С., створення екологічно безпечних умов для мешканців Червоногригорівської СТГ потребує спільних зусиль обласних органів виконавчої влади Дніпропетровської області, органів Нікопольської районної ради, суб'єктів господарювання Червоногригорівської СТГ, представників громадських організацій та самих мешканців громади.. Червоногригорівської СТГ має значні можливості для покращення екологічної ситуації через розвиток зеленої енергетики, впровадження найкращих доступних технологій, методів управління відходами та підвищення родючості земель сільськогосподарського призначення.

Водночас, мають місце серйозні загрози, такі як ризик аварій, кліматичні зміни, економічна нестабільність, повномасштабна війна з росією, через яку Червоногригорівська СТГ зазнає періодичних обстрілів об'єктів промисловості, громадської та житлової сфери. Очевидним є наявні можливості подолання існуючих проблем на основі впровадження комплексного підходу до їх вирішення через забезпечення сталого управління відходами, модернізацію інфраструктури, підвищення екологічної свідомості мешканців громади та впровадження новітніх технологій в системі О.Н.П.С.

Таким чином, МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівська СТГ включає декілька етапів, а саме: початковий з визначенням мети, завдань та розподілом функціональних обов'язків серед головних спеціалістів та інспектора ВД (зв. ек. оп.); основний, який охоплює стадії визначення проблематичних зон в сфері земельних відносин, екології та природоохоронної діяльності, встановлення напрямків вирішення проблем, прийняття необхідних управлінських рішень та контроль і нагляд за їх своєчасним виконанням; заключний етап, який підсумовує та оцінює дієвість прийнятих управлінських рішень та включає розробку нових ініціатив для покращення екологічної

ситуації громади в майбутньому. Особливістю МПУ (о.н.п.с.) є залучення інструментів екологічного моніторингу на кожній стадії розробки та прийняття управлінських рішень із залученням правил публічності через механізми нагляду і контролю. За результатами дослідження можна зробити висновок, що екологічна ситуація Червоногригорівська СТГ повністю залежить від прийняття виважених, раціональних управлінських рішень в системі О.Н.П.С. з урахуванням специфічних особливостей регіону та посиленням механізмів співпраці з громадськими організаціями, котрі займаються питаннями охорони довкілля.

Проведенні дослідження в контексті аналізу діяльності Червоногригорівської СТГ з питань управління О.Н.П.С. надало змогу дійти наступних висновків. По-перше, Червоногригорівську СТГ було створено в 2017 році, згідно з адміністративно-територіальним устроєм України громада включена до складу Нікопольського району Дніпропетровської області. Діяльність селищної громади забезпечує Голова та виконавчий комітет. До складу структурних підрозділів включено відділ земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища. Основним напрямком роботи є надання адміністративних послуг на базі створеного структурного відділу «Центр надання адміністративних послуг». Фінансування діяльності селищної громади відбувається за рахунок бюджетних коштів, а функціонування відбувається на основі дотримання антикризових заходів діяльності, а також обов'язкове збалансування доходів та видатків бюджету. По-друге, організація роботи ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ відбувається у відповідності з існуючими правовими вимогами та дотриманням норм екологічного законодавства, штатна чисельність працівників включає начальника відділу, головного спеціаліста з земельних питань, головного спеціаліста з питань екології, головного спеціаліста з питань О.Н.П.С. та інспектора з питаннями побутових відходів та сміття. Організаційна робота ВД (зв. ек. оп.) відбувається на базі затверджених документів внутрішнього обігу: П.ВД (зв. ек. оп.) та посадових інструкцій на кожного співробітника. Фахівці

відділу співпрацюють з структурними підрозділами громади з чітко окреслених питань. Плідна співпраця проводиться фахівцями в ВД (зв. ек. оп.) з спеціалістами Нікопольського району в рамках Комплексної екологічної програми. По третє, успішне функціонування та дієвість МПУ (о.н.п.с.) забезпечує пакет правових інструментів, рішеннями Нікопольського району Дніпропетровської області та рішеннями сесій Червоногригорівська СТГ. Окрім того, особливістю зазначеного механізму є впровадження в управлінські цикли інструментів екологічного моніторингу та правил публічності через механізми нагляду і контролю представниками громадських організацій.

У наступних дослідженнях проведено удосконалення публічного управління охороною навколишнього природного середовища.

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

3.1. Удосконалення механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища

Постановка питання про удосконалення МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ невіддільна від пошуку шляхів поліпшення якості та змістовності заходів екологічного спрямування та О.Н.К.С. Крім того, залучення представників громадськості Червоногригорівська СТГ до управлінських циклів сприяє отриманню більш розширеного інформаційного потоку, з проблемних питань в сфері охорони довкілля, що призводить до більш предметного їх вирішення з урахуванням потреб селищної територіальної громади. Беззаперечним є також професіоналізм фахівців ВД (зв. ек. оп.), які не лише переймаються покладеними на них обов'язками, а й співпрацюють с фахівцями Нікопольської районної ради, що створює можливість розробки заходів удосконалення окремих сегментів МПУ (о.н.п.с.). Такий підхід створює умови для спільного обговорення існуючих проблем, з'являється можливість адаптувати існуючий досвід в сфері екології як селищної громади, так і Нікопольського району взагалі.

Варто зазначити, що свідченням зазначеного є участь Червоногригорівської СТГ в Комплексній екологічній програмі Нікопольського району Дніпропетровської області. Дієвість програми біла підкріплена фінансуванням за рахунок коштів обласного та місцевого бюджетів. Такі події відбулися завдяки дієвості МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ, Нікопольської районної ради та Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної військової адміністрації.

Очевидним є те, що коло проблематичних аспектів, котрі чинять вплив на зниження ефективності функціонування МПУ (о.н.п.с.). в умовах наявних воєнних викликів не можливо вирішити без встановлення їх змісту на основі інструментів оцінювання рівня збитків та шкоди довкілля. З метою вирішення поставленого питання законодавцем було розроблено та прийнято до впровадження Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації [30], котрий деталізує інформацію в контексті видового сегменту ресурсів довкілля (табл.3.1).

**Таблиця 3.1. Основні напрями визначення шкоди і збитків О.Н.П.С.
(основа → постанова КМУ від 20 березня 2022 р. № 326)***

Вид ресурсу довкілля	Зміст основних напрямів визначення шкоди і збитків О.Н.П.С. та ЕБ
Земельний ресурс	напряма, що включає шкоду від пошкодження і знищення родючого шару ґрунту та шкоду, зумовлену забрудненням і засміченням земельних ресурсів;
Надра	напряма, що включає втрати надр, завдані самовільним їх користуванням;
Водні ресурси	напряма, що включає забруднення, засмічення, вичерпання та інші дії щодо водних ресурсів, які можуть погіршити умови водопостачання, завдати шкоди здоров'ю людей, спричинити зменшення рибних запасів та інших об'єктів водного промислу, погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості ґрунтів та інші несприятливі явища внаслідок зміни фізичних і хімічних властивостей вод, зниження їх здатності до природного очищення, порушення гідрологічного і гідрогеологічного режиму вод;
Атмосферне повітря	напряма, що включає шкоду, завдану викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря;
Лісовий фонд	напряма, що включає втрати і пошкодження лісів і лісових ділянок, та пов'язані із ними витрати;
Природно-заповідний фонд	напряма, що включає збитки, завдані територіям та об'єктам природно-заповідного фонду, та пов'язані із ними витрати.

Примітка: *- систематизовано та узагальнено автором на основі джерела[30]

Окрім цього, на виконання вимог вказаної Постанови [30] законодавцем було розроблено і затверджено низку методик:

Методика визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами (наказ Міндовкілля від 21 липня 2022 року № 252);

Методика розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди» (наказ Міндовкілля від 13 квітня 2022 року № 175);

Методика визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану (наказ Міндовкілля від 4 квітня 2022 року № 167).

Слід зазначити, що, у 2015 році відбулося прийняття комплексного управлінського рішення з урахуванням екологічних проблем районів області та їх селищних рад відбулося в 2015 році, Дніпропетровською обласною радою, було ухвалено рішення про впровадження документу «Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки» [69], де було визначену головну мету і завдання, котрі представлено в додатку Д. Очікуваний рівень ефективності від впровадження Комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату, як зазначено у регіональній доповіді про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області [70] представлено в додатку Е.

Виступаючи учасником регіональної програми Нікопольської районної ради Червоногригорівської СТГ надала звіт про напрямки вдосконалення МПУ (о.н.п.с.), конкретизуючи обсяг бюджетного фінансування Комплексної екологічної програми. До складу основних напрямків роботи було включено:

по-перше, в контексті охорони і раціонального використання водних ресурсів передбачено розробку проектів капітального ремонту берегового захисту селища міського типу Червоногригорівка протяжністю 1,2 км, заходи по укріпленню берегової захисної смуги, а також очистка русла річки Дніпро

її протоків з метою створення сприятливого режиму водних об'єктів, поліпшення екологічного стану навколишнього середовища;

по-друге, з позиції охорони та раціонального використання земель намічено заходи виготовлення схем санітарного очищення населених пунктів району із залученням представників громадських об'єднань селища міського типу Червоногригорівка;

по-третє, з метою покращення рівня охорони і раціонального використання природних рослинних ресурсів передбачено проведення: технічної інвентаризації зелених насаджень населених пунктів району та складання паспортів об'єктів благоустрою; заходів з озеленення населених пунктів району, утримання зелених насаджень; ліквідація наслідків буревіїв, снігопадів та інших стихійних явищ. Зазначені заходи сприятимуть здійсненню контролю за видовим та кількісним складом, охорона, та збереження зелених насаджень, а також покращенню благоустрою та інфраструктури Червоногригорівської селищної громади;

по-четверте, будівництво полігонів твердих побутових відходів, здійснення заходів щодо мінімізації, утилізації та переробки промислових і побутових відходів, а також Придбання 5 сміттєвозів для селищної та сільських рад району для охоплення 17,3 тис. мешканців району послугою з вивезення сміття, що сприятиме зниженню рівня забрудненню земельних ресурсів тощо;

по-п'яте, обрано науковий, освітній, інформаційний та кадровий сегмент, котрий передбачає підвищення екологічної свідомості, освіти та культурі населення громади, а також з'явиться реальна можливість збільшення кількості представників громади в комісіях по проведенню екологічних експертиз в контексті земельних відносин та різних напрямків природоохоронної діяльності.

У сукупності зазначені заходи матимуть позитивний вплив не лише на вдосконалення МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ, а, й покращить змістовність більш реалістичних управлінських рішень. Разом з тим,

позитивних змін зазнає економічний механізм забезпечення О.Н.П.С. в майбутньому.

Доречно зазначити, що реалістичність впровадження намічених заходів удосконалення МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ можлива лише за умови прийняття виважених управлінських рішень щодо забезпечення фінансування намічених заходів. У зв'язку з цим, було прийнято рішення щодо надання бюджетних коштів з обласного та місцевих бюджетів, в межах адаптації намічених заходів, що включено до Комплексної екологічної програми Червоногригорівської СТГ на 2025 рік. Обсяги бюджетного фінансування представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. Обсяги бюджетного фінансування заходів удосконалення МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ*

Сфера намічених заходів	Обсяги бюджетного фінансування заходів, тис. грн.		
	Загальний	Обласний	Місцевий
1. Охорона і раціональне використання водних ресурсів:	3700,0	2775,0	925,0
1.1. Розробка проекту капітального ремонту берегового захисту протяжністю 1,2 км	100,0	75,0	25,0
1.2. Укріплення берегової захисної смуги протяжністю 1,2 км	3600,0	2700,0	900,0
2. Охорона та раціональне використання земель	1120,0	-	1120,0
3. Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів	2050,0	-	2050,0
4. Будівництво полігонів твердих побутових відходів, здійснення заходів щодо мінімізації, утилізації та переробки промислових і побутових відходів	8015,0	6950,0	1065,0
5. Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці, Впровадження економічного механізму забезпечення О.Н.П.С.	100,0	-	100,0

Примітка:* - складено та узагальнено автором на основі даних додатку Ж

З наукової позиції удосконалення МПУ (о.н.п.с.) вчені розглядають з різних управлінських рівнів. Так, С.В. Шостак [1, с.37] вважає, що з позиції державного публічного управління слід адаптувати ряд заходів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3.Зміст заходів удосконалення МПУ (о.н.п.с.) *

Напрямок змін	Змістовність пропозиції	Ключові сегменти пропозиції
Структура економічного механізму	Включення до існуючих механізмів планування, стимулювання, фінансування та контролю за природоохоронною діяльністю нових елементів, що обумовлено приєднанням України до Рамкової конвенції ООН;	Механізм, планування, стимулювання, фінансування, контроль
Державне управління в галузі О.Н.П.С.	Уточнення ролі і місця територіального і галузевого факторів у формуванні основних якісних параметрів навколишнього середовища	Галузеві фактори, навколишнє середовище
Термінологічний апарат «Механізм екологічного регулювання»	Сукупність взаємопов'язаних елементів з відповідною структурою та функціями, що забезпечує функціонування процесу природокористування та вдосконалення природоохоронної діяльності в межах заданих кількісно-якісних параметрів, а також шляхом внесення змін до чинного екологічного законодавства.	Елементи, структура, функції, кількісно-якісні параметри, екологічне законодавство

Примітка:* - складено та систематизовано автором на основі джерела [1, с.37].

У свою чергу, О.С.Семілетов [71] розглянув питання УПД з врахуванням напрямків удосконалення, які мають представляти управлінські механізми. З цією метою науковець запропонував три ключові кроки [71]: по-перше, науковець виокремив механізми ПУ у сфері О.Н.П.С.: правові (включають інституційні засоби, підґрунтя яких становлять правові інститути та норми); організаційні (передбачають інформаційні, аналітичні, кадрові та інші засоби); економічні (охоплюють оподаткування, ліцензування, дотації, пільги, купівля та продаж дозволів, лобювання тощо); по-друге, запропонував визначення й обґрунтування інноваційної складової в кожному з цих запропонованих механізмів ПУ у сфері використання природних ресурсів: по-третє, обґрунтував

наявність в інноваційній складовій сегмент інтеграційності, тобто здатності об'єднувати засоби публічно-управлінського впливу, які застосовуються в межах обраних механізмів, що, у свою чергу, підвищує результативність їхньої реалізації.

За результатами проведених досліджень в контексті вдосконалення МПУ (о.н.п.с.) науковець запропонував осучаснення вже існуючих, а саме доцільність впровадження екологічно - інноваційного механізму ПУ[2] .

Не менш цікавою в руслі нашого дослідження є пропозиція С.А. Войтович [72, с. 48], котрий вважає, що удосконалення МПУ (о.н.п.с.) має відбуватися через економічну компоненту. За результатами дослідження науковець дійшов висновку, що «...майже усі країни світу перейшли від адміністративних до переважно економічних методів УПД [72, с.51]. На погляд С.А. Войтович [72, с.52] основними напрямками вдосконалення мають бути наступні (табл.. 3.4)

Таблиця 3.4.Напрямки вдосконалення економічної компонент МПУ (о.н.п.с.)*

Напрямки змін	Змістовність напрямків удосконалення економічної компоненту	Основні сегменти
Правова політика	Перегляд правових нормативів та методологічної бази економічного механізму екологічного регулювання	правові сегменти, механізм
Інфляційна політика	Впровадження механізмів щорічної індексації встановлених показників фінансування заходів О.Н.П.С.	Індексація, фінансування, заходи
Цінова політика	Реформування системи платежів за розміщення відходів, запровадження прогресивної системи платежів за використання природних ресурсів	Платежі, природні ресурси
Організаційна політика	Осучаснення систему економічних регуляторів природокористування на базі комбінації інструментів ресурсозбереження.	Економічні регулятори, інструмент
Податкова політика	Запровадити нові регулятори через податкові економічні інструменти , котрі підвищать рівень відповідальності за порушення правил природокористування.	Податкові економічні інструменти

Примітка: * - систематизовано та узагальнено автором на основі джерела [72, с.52].

За результатами проведених досліджень можна зробити висновок, що існують наукові дебати в контексті питання удосконалення МПУ (о.н.п.с.) з позиції громадського управління через представницьку участь в розробці пропозицій та прийнятті управлінських рішень різного спрямування на предмет охорони довкілля. Як зазначає І.А. Кононеко [73,с.24] «... посилення активності участі населення у прийнятті рішень, що стосуються природоохоронної діяльності, спільна відповідальність за них, належний громадський контроль – базові умови екологічного розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні».

В свою чергу, Г.М. Буканов [74, с.30] пропонує удосконалення МПУ (о.н.п.с.) досягти на базі «... адміністративно-організаційних інструментів, котрі забезпечать раціональне та якісне регулювання питань у сфері охорони довкілля: законодавчих (удосконалення екологічного законодавства), інформаційно-освітніх (формування екологічної свідомості й моделей екологічної поведінки споживання) та фінансово – економічних, а саме мотиваційних і стимулюючих інструментів».

Таким чином, удосконалення МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ може бути досягнуто через взаємоузгодженні дії Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної військової адміністрації., Нікопольської районної ради та фахівцями відділу Червоногригорівської СТГ з наданням достатнього обсягу бюджетних коштів для їх впровадження. Одним з напрямків удосконалення має стати посилення співпраці з представниками громадських організацій Дніпропетровської обласної, Нікопольського району та та селища міського типу Червоногригорівська з питань підвищення рівня екологічної свідомості та освіти населення на базі створення освітянських центрів на волонтерських засадах. Доцільним є підвищення рівня інформованості мешканців громади з питань екологічної безпеки та фактично адаптованих заходів покращення охорони довкілля. Досягти результативності зазначеної пропозиції можливо через періодичне надання анасу про екологічний стан громади в періодичних видання в місцевих ЗМІ . У складі

МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ передбачити розширення функціональних обов'язків співробітників ВД (зв. ек. оп.) за рахунок розширення сфери обробки даних з метою визначення поквартального рівня екологічної безпеки. Наслідком такої дії є поява можливості оцінити вплив заходів, які адаптовані в сфері земельних відносин, екології та О.Н.П.С. на рівень екологічної безпеки та визначити напрямки покращення ситуації на майбутнє.

Важливим на сьогодні є напрямки підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.).

3.2. Напрями підвищення дієвості механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища

Функціонування МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ являє собою відносно замкнутий, безперервний цикл, який охоплює і процес визначення дії дотримання правових норм в системі земельних відносин, екології та О.Н.П.С. і процес безпосереднього впливу цих природоохоронних норм на збереження довкілля громади. При цьому дієвість МПУ (о.н.п.с.) селищної громади визначається декількома основними чинниками:

по-перше, послідовністю залучення спеціальних правових норм охорони довкілля в межах напрямків визначених сегментів, а саме земельних відносин, екології та О.Н.П.С.;

по-друге, несуперечливістю функціональних обов'язків головних спеціалістів та інспектора ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ;

по-третє, взаємопов'язаністю та узгодженістю завдань суб'єктів управлінських циклів, які включено до складу МПУ (о.н.п.с.) селищної громади;

по-четверте, незалежно від призначення кожного управлінського циклу, визначених функціональних обов'язків усіх учасників, головним є вклад у досягнення головної цілі МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ.

Водночас, слід розуміти головне правило, що поняття дієвість тяжіє більш до тактичних управлінських рішень, а ефективність розкриває стратегічні наміри. З наукової позиції дієвість представляє собою особливу форму результативності, що визначається як конкретна участь фахівців в розв'язанні поставлених завдань і вимірюється сукупністю прийнятих управлінських рішень про впровадження намічених заходів.

Беззаперечним є той факт, що поставлена проблема актуалізується, в контексті запобігання ризиків, які породжують активні воєнні дії в Україні та чинять негативний вплив на збереження та раціонального використання природних ресурсів Червоногригорівської СТГ. Покращення та підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) має стати одним із напрямків вирішення проблеми. Дієвість зазначеного механізму залежить від активності, рівня кваліфікації, креативності, творчості та здатності до прийняття інноваційних управлінських рішень уповноважених осіб, які відповідають за виконання намічених заходів у сфері О.Н.П.С.

На першому етапі досягненню дієвості МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ сприятиме переосмислити та осучаснення змісту функціональних обов'язків службовців ВД (зв. ек. оп.), а також розширення переліку функцій, котрі закладено в основу даного механізму. З цього приводу слушно зауважує А.М.Пугач [45, с. 124] «...діяльність органу управління у системі охорони довкілля складається з багатьох функцій, оскільки вони виникають із величезної кількості завдань, які мають тенденції постійної зміни, а саме звуження та розширення».

Як показали проведені дослідження службовці ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ залучили в своїй діяльності окремі сегменти екологічного моніторингу, проте у переліку управлінських функцій МПУ (о.н.п.с.) така інформація відсутня, що негативно впливає на реалістичність управлінських рішень на стадії їх прийняття. З метою підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) запропоновано не лише включити екологічний моніторинг, а більш деталізовано окреслити його видову структуру, а саме розширити

управлінські функції шляхом введення екологічного планування, прогнозування та програмування, а також врахування принципу публічності та кваліфікації учасників управлінських циклів (табл.3.5).

Таблиця 3.5. Рекомендації підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.)

Червоногригорівської СТГ

(основа → розширення функцій механізму)*

Функція	Характеристика функції МПУ (о.н.п.с.)
Обов'язковість впровадження екологічного моніторингу	спостереження, збір, обробка, передача, збереження й аналіз інформації щодо стану довкілля Червоногригорівської СТГ, з одночасним прогнозуванням його змін і розробкою наукових обґрунтованих рекомендацій, які необхідні у прийнятті управлінських рішень
Введення екологічного планування та прогнозування	Екологічне планування реалізують у межах екологічних програм розвитку Червоногригорівської СТГ. Прогнозування забезпечується через екологічний моніторинг і спеціальні дослідження, в основі яких лежать перспективи розвитку екосистем Червоногригорівської СТГ.
Забезпечення функціонування служби громадського екологічного контролю	Діяльність представників громадських організацій Червоногригорівської СТГ, яка ґрунтується на перевірці дотримання екологічних вимог в питаннях використання та збереження природного ландшафту селищної громади та участі у розробці заходів, з метою уникнення встановлених недоліків.
Підвищення кваліфікаційного рівня фахівців з питань ЕБ	Діяльність кадрового менеджменту направлена на підвищення кваліфікаційного рівня уповноважених осіб, які забезпечують впровадження заходів О.Н.П.С. в питаннях екологічного моніторингу та ЕБ Червоногригорівської СТГ.

Примітка: * - авторська пропозиція щодо дієвості МПУ (о.н.п.с.).

Наступним етапом підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ виступає вдосконалення системи управління професіоналізмом фахівців ВД (зв. ек. оп.), що надасть можливість більш якісного виконання покладених обов'язків та посилення відповідальності за порушення правил їх виконання.

З цього приводу цікавою є думка М.О.Павловського [75, с. 201] стосовно того, що «...будь-яка професійна діяльність повинна ґрунтуватись на компетентностей працівників, поняття якого у сфері державної служби

тлумачать як можливість/ здатність співробітників здійснювати певну діяльність та виконувати певні завдання, що потребують відповідних навичок, знань і вмінь для досягнення поставлених цілей та кваліфікованого оцінювання компетентностей». В свою чергу, Г. Пасемко, О. Таранта та Д. Бабак [76] вважають, що саме «...професійна спроможність публічних службовців виступає визначальним чинником результативності, успішності їх функціонування і є важливою передумовою цілеспрямованого просування суспільства до сучасних стандартів життя». Науковці звертають увагу на те, що «...формування професіоналізму публічних службовців представляє собою процес проходження психофізіологічних особистісних змін, що відбуваються під час тривалого виконання людиною службових обов'язків, що забезпечують якісно новий, більш ефективний рівень вирішення складних професійних завдань в особливих умовах» [76].

З метою підвищення рівня дієвості МПУ (о.н.п.с.) на базі кадрового сегменту пропонується начальнику відділу ВД (зв.ек.оп.) Червоногригорівської СТГ скористатися ч.4 ст.6 Постанови КМУ від 06.02.2019 № 106 «Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» [77] та включити до процесу управління кадровим складом ряд принципів, які торкаються саме державних службовців публічного управління. Крім цього, законодавець розширює перелік принципів професіоналізму державних службовців шляхом затвердження принципу «забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності;» Постановою КМ № 846 від 29.07.2022 [78].

Деталізований перелік принципів, котрий пропонується для системи професійного навчання фахівців ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ представлено в додатку 3.

Враховуючи участь в процесі дієвості МПУ (о.н.п.с.) людського фактору покращення має відбуватися як з урахуванням процесу розвитку професіоналізму державного службовця, котрий займається питаннями

земельних відносин, екології та О.П.Н.С., так і з врахуванням враховуючи Європейських стандартів, котрі торкаються безпосередньо державних службовці. Виходячи із зазначеного фахівцям ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ пропонується дотримуватися наступних стандартів у період виконання професійних обов'язків (табл.3. 6).

Таблиця 3.6. Рекомендовані стандарти виконання професійних обов'язків фахівцями ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ*

Мета впровадження стандартів	Стандарти в сфері виконання професійних обов'язків службовцями ВД (зв. ек. оп.)
Підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) в контексті виконання професійних обов'язків службовцями ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ	дотримуватися етики поведінки у вирішення спірних питань в сфері земельних відносин, екології та О.Н.П.С.;
	якісно вирішувати завдання відповідно до службових обов'язків, результати яких відповідають вимогам селищної громади;
	мати мотивацію до роботи та задоволення від її результативності;
	використовувати новітні технології у проведенні заходів природоохоронної діяльності;
	досягати певного необхідного рівня професійних особистісних якостей, знань і вмінь з метою вирішення проблематичних питань у сфері охорони довкілля селищної громади
	бути відповідальним за здійсненні вчинки та вміти обґрунтовувати дії, що їх спровокували; ;
	бути людиною з гідною репутацією та високими моральними принципами;
	турбуватися за своє кар'єрне зростання та професійний розвиток;
	бути відкритим до інноваційних осучаснень способів та прийомів в питаннях дотримання екологічної безпеки селищної громади;
Працювати над підвищенням рівень професіоналізму, проявляти креативність та творчість в прийнятті управлінських рішень в сфері охорони довкілля селищної громади	

Примітка:* - авторська пропозиція.

Таким чином, до складу напрямків підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ запропоновано обрати два ключові напрямки. По-перше, залучаючи в своїй діяльності окремі сегменти екологічного моніторингу

службовці ВД (зв. ек. оп.) не мали можливості приймати дієві управлінські рішення на стадії їх прийняття, так, як у переліку управлінських функцій МПУ (о.н.п.с.) така інформація відсутня, а, як наслідок, мали місце розбіжності в отриманні реалістичного інформаційного потоку. З метою підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) запропоновано не лише включити екологічний моніторинг до управлінських функцій, а, й більш деталізовано окреслити його видову структуру, а саме розширити управлінські функції шляхом введення екологічного планування, прогнозування та програмування, а також врахування принципу публічності та кваліфікації учасників управлінських циклів. По – друге, виходячи з того, що в усіх управлінських функціях МПУ (о.н.п.с.) ключову роль відіграє людський ресурс, запропоновано осучаснення підходів до формування кадрової політики з позиції державних службовців. на базі впровадження осучаснення законодавцем принципів професійного навчання, а також запропоновано для фахівців ВД (зв. ек. оп.) стандарти виконання професійних обов'язків. У сукупності зазначені рекомендації, у разі фактичної адаптації в діяльності Червоногригорівської СТГ сприятимуть підвищенню дієвості МПУ (о.н.п.с.) та позитивно вплинути на результативність заходів О.Н.П.С. в майбутньому.

Наступним кроком дослідження виступають шляхи підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.).

3.3.Шляхи підвищення ефективності механізму публічного управління охороною навколишнього природного середовища.

Особливістю МПУ (о.н.п.с.) виступають сегменти комплексних управлінських циклів, котрі різняться за своїм призначенням, проте мають єдину цільову мету.

З метою підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ на першому етапі доцільно забезпечити впровадження ряд заходів, котрі

торкаються основної частини, а саме процесу прийняття публічно-управлінських рішень в системі О.Н.П.С.

Ми погоджуємося з думкою С. Палія [72, с. 173] стосовно того, що «...підвищенню ефективності управлінських рішень сприятиме систематизована, комплексна інформація, яка поєднує в собі різноманітні види та відомості, які надходять у чітко визначеному порядку і послідовності, що дозволяє суб'єкту управління постійно переглядати стан об'єкту та коригувати його функціонування і розвиток, відповідно до кожної конкретної ситуації».

В свою чергу, В.О. Жулканич [80, с. 11] досліджуючи питання УПД в транскордонному регіоні запропонував методичний підхід розрахунку інтегрального індексу I (інт.), який характеризує комплексну оцінку ефективності УПД у транскордонних регіонах.

Проте враховуючи складові моделі, ми вважаємо, вона може бути успішно адаптовано в оціночних механізмах УПД інших регіонів, у разі встановлення рівня ефективності.

Водночас автор [80, с. 11] забезпечив наявність комплексного підходу, що сприяє більш предметному висвітленню результату для порівняння поведінки індексу ефективності з іншими періодами даного виду діяльності регіону. Автор запропонував наступний алгоритм комплексну оцінку ефективності УПД:

$$I: I (\text{інт.}) = I_1 (\text{інт.})_б \times I_2 (\text{інт.})_б \times I_n (\text{інт.})_б, \quad (3.1)$$

де $I_1 \dots I_n (\text{інт.})_б$ – інтегральний індекс оцінки ефективності УПД у відповідній сфері охорони довкілля, яка проводиться для відповідного ресурсу до базової території.

Ми вважаємо цінність даного алгоритму оцінювання ефективності УПД полягає, перш за все в тому, що науковець забезпечив його застосування у сфері тих чи інших природних ресурсів.

Окрім цього, не менш важливим є встановлення шкали оцінювання досягнутого рівня ефективності УПД регіону, з наданими поясненнями щодо

ситуація , яка виникла за результатами прийнятих управлінських рішень в системі О.Н.П.С.(табл. 3.7).

**Таблиця 3.7. Шкала оцінювання рівня ефективності УПД регіону
(основа - інтегральний індекс оцінки ефективності УПД (І (інт.))***

Значенні індексу ефективності управління І (інт.)	Характеристика досягнутого рівня ефективності УПД
І (інт.) від 0,00 до 10,0 –	ефективність УПД висока, характеризує якість та обґрунтованість прийнятих управлінських рішень на основі адаптування дієвих заходів у питаннях О.Н.П.С.**
І (інт.) від 10,01 до 20,0	ефективність управління достатня, відзначається наявними конструктивними управлінськими рішеннями в межах планового сегменту в питаннях О.Н.П.С.**
І (інт.) від 20,01 до 30,0	ефективність управління низька, вказує на часткове виконання наміченого планового рівня ефективності на базі прийняття не достатньо обґрунтованих управлінських рішень, мають місце порушення термінів адаптування намічених заході О.Н.П.С.**
І (інт.) від 30,01 і більше	ефективність управління незадовільна, свідчить про відсутність адекватної політики УПД, низький кваліфікаційний рівень уповноважених осіб, котрі виконують функціональні обов'язки в системі О.Н.П.С.**

Примітка: * - систематизовано та узагальнено автором на основі джерела[80];

** - авторська позиція (пояснення) досягнутого рівня ефективності УПД.

Наступним кроком підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ пропонується покращення інформаційно-аналітичного забезпечення процесу прийняття публічно-управлінських рішень в контексті земельних відносин, екології та О.Н.П.С. фахівцями ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ, а також удосконалити саму модель їх прийняття.

Як зазначає, Н. Кічера [81] «...інформаційно - аналітична діяльність є важливою складовою управлінського процесу, передумовою прийняття ефективних управлінських рішень...необхідним є моніторинг та систематичне надходження аналітичної інформації, її опрацювання та зберігання, що зокрема

дозволяє фіксувати зміни та основні тенденції у тій чи іншій сфері». Ми погоджуємося з позицією В.Р. Котковського [82] стосовно того, що «...запровадження в діяльність органів публічної влади інформаційно-аналітичної системи, призначеної для збору, систематизації, подальшої обробки та аналізу інформації є важливим напрямом удосконалення технології прийняття публічно-управлінських рішень та підвищення ефективності їх реалізації».

Виходячи з позиції підвищення рівня ефективності процесу УПД фахівцями ВД (зв. ек. оп.) в системі МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ з метою пропонується наступна Блочна модель (табл. 3.8).

Таблиця 3.8. Блочна модель прийняття управлінського рішення фахівцями ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ* (мета впровадження – підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.))

Назва блоку моделі	Характеристика дій фахівців ВД (зв. ек. оп.) у відповідності з цільовим призначенням блоку
1.Блок інформаційного забезпечення	Комплексний інформаційний потік з питань земельних відносин, екології та О.Н.П.С., який охоплює інформаційні бази даних, що надходять із зовнішнього та внутрішнього середовища та інформаційних технологій в контексті зберігання релевантної інформації.
2.Блок формування управлінського рішення	На основі комплексного інформаційного потоку встановлення змістовності проблемної ситуації з питань земельних відносин, екології та О.Н.П.С., обґрунтування вибору та змісту управлінської задачі, що потребують вирішення.
3.Блок розробки управлінського рішення	У відповідності зі змістом управлінської задачі з питань земельних відносин, екології та О.Н.П.С. проведення оцінки існуючої проблеми, формулювання гіпотези майбутнього управлінського рішення на основі розробки варіантів альтернатив, їх оцінка та вибір найбільш оптимальної альтернативи в залежності від ситуації, яка склалася та є найбільш реалістичною та наближеною до ідеальної.
4.Блок адаптації управлінського рішення	Виконання управлінського рішення з питань земельних відносин, екології та О.Н.П.С, моніторинг його виконання відповідно до встановлених якісних параметрів та встановлених термінів, процес організації зворотного зв'язку з метою можливості оцінки отриманих результатів та їх порівняння із вихідними базовими величинам

Примітка :* - авторська пропозиція.

Відзначимо, що на сьогодні одним із напрямків підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.) виступає процес адміністративно-правового регулювання нагляду та контролю. Таке твердження підкріплюється тим, що саме сегменти нагляду та контролю, тобто моніторинг відіграють ключову роль у забезпеченні ЕБ та забезпечує отримання достовірної інформації про стан О.Н.П.С. Виходячи з цього, Т.П. Мінка [17, с.196] вважає, що підвищення ефективності компоненту «нагляду (контролю)» може бути досягнуто за допомогою напрямів вдосконалення, які представлено в додатку К.

Враховуючи запропоновану Блочну модель прийняття управлінського рішення фахівцями ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ* доцільно надати пропозицію більш предметного представлення змістовності моніторингу в кожному блоці. (табл.. 3.9).

Таблиця 3.9. Рекомендований зміст моніторингових подій в Блочній моделі управлінських рішень ВД (зв. ек. оп.)*

Назва блоку	Характеристика дій фахівців ВД (зв. ек. оп.)
1.Блок інформаційного забезпечення	Моніторинг передбачає 2 частини подій: нагляд за зберіганням релевантної інформації за минулий період з питань охорони довкілля; контроль за своєчасною підготовкою інформаційного потоку з різних джерел в межах поставленого управлінського завдання.
2.Блок формування управлінського рішення	Проведення моніторингу включає оцінку: повноти охоплення змістовності проблемної ситуації в питаннях охорони довкілля, достовірності та повноти наданої інформації, визначає сферу додаткової інформації для якісного формування управлінського рішення.
3.Блок розробки управлінського рішення	Проводиться пакет моніторингових дій в контексті нагляду за процедурою оцінювання та контролю наступних сегментів: якості дослідження проблемної ситуації, розробки варіантів вирішення проблеми, співставлення альтернативних пропозицій, вибору найбільш придатної, що лягає в основу формулювання гіпотези майбутнього управлінського рішення з питань охорони довкілля.
4.Блок адаптації управлінського рішення	Проводиться моніторинг своєчасності та якості виконання управлінського рішення, з встановленням результативності досягнення поставленої мети з питань охорони довкілля

Примітка :* - авторська пропозиція.

Ми вважаємо такий підхід до підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.) на основі Блочної моделі прийняття управлінського рішення фахівцями ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ має декілька переваг:

по-перше, з'являється можливість не лише адаптувати запропоновану Блочну модель фахівцями ВД (зв. ек. оп.), а й, встановити рівень її адаптованості до сучасної процедури прийняття управлінських рішень сесією Червоногригорівською СТГ;

по-друге, зберігання класичного підходу до системи прийняття управлінських рішень з встановленням певних особливостей системи охорони довкілля, надасть можливість фахівцям ВД (зв. ек. оп.) отримати послідовний алгоритм виконання функціональних обов'язків на більш високому професійному рівні;

по-третє, деталізація змістовності моніторингового сегменту в Блочній моделі матиме позитивний вплив на результативність управлінського рішення в системі охорони довкілля, з одного боку, а, з іншого боку, сприятиме появі можливості використання різних способів і прийомів нагляду і контролю в даній процедурі.

Цілком очевидним є те, що покращення в системі прийняття управлінських рішень підготовлених фахівцями ВД (зв. ек. оп.) та прийнятих сесією Червоногригорівської СТГ призведе до підвищення рівня ефективності МПУ (о.н.п.с.) . Таке твердження витікає з того, що в його основу закладено не лише принцип публічного управління, а й принцип законності, достовірності та реалістичності вирішення тактичних та стратегічних завдань в системі охорони довкілля.

Закінчуючи дослідження варто наголосити, що всі зазначені заходи мають спиратися на існуючі правові норми. При цьому, належну увагу законодавцю необхідно приділити питанню адміністративної відповідальності уповноважених осіб, які займаються вирішенням проблем О.Н.П.С. Вивчення даного питання надало змогу дійти висновку «...посилення адміністративної відповідальності в даній сфері надасть можливість більш предметно встановити

напрямки майбутнього вдосконалення правових норм та вдосконалити сам механізм ПУ О.Н.П.С. в умовах сьогодення».[83, с.74].

Таким чином, підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ лежить в площині покращення процедури формування та прийняття управлінських рішень Червоногригорівської СТГ. Проведені дослідження надали змогу визначити ключові напрямки роботи фахівців ВД (зв. ек. оп.) а саме: впровадження алгоритму комплексної оцінки ефективності УПД з використанням шкали оцінювання досягнутого рівня; адаптування Блочної моделі прийняття управлінського рішення з обов'язковим використанням моніторингового сегменту, котрий забезпечує підвищення результативності роботи виконавців та сприяє висвітленню реалістичної ситуації, котра склалася в системі земельних відносин, екології та О.Н.П.С. селищної громади. У сукупності запропоновані рекомендації нададуть змогу покращити процедуру прийняття управлінських рішень не лише в питаннях охорони довкілля Червоногригорівської СТГ, а, й, в інших напрямках розвитку, що підтверджує універсальність наданих пропозицій.

Резюмуючи все зазначене вище щодо питання підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.), можна зробити ряд висновків. По-перше, удосконалення МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ може бути досягнуто через: взаємоузгодженні дії Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної військової адміністрації, Нікопольської районної ради та фахівцями відділу Червоногригорівської СТГ з наданням достатнього обсягу бюджетних коштів для їх впровадження; посилення співпраці з представниками громадських організацій з питань підвищення рівня екологічної свідомості та освіти населення на базі створення освітянських центрів на волонтерських засадах; підвищення рівня інформованості мешканців громади з питань екологічної безпеки та фактично адаптованих заходів покращення охорони довкілля; періодичне надання анонсу про екологічний стан громади в періодичних видання в місцевих ЗМІ; розширення функціональних обов'язків співробітників ВД (зв. ек. оп.) за рахунок більшого

охоплення сфери обробки даних з метою визначення поквартального рівня екологічної безпеки та встановлення більш напрямки покращення ситуації на майбутнє. По-друге, до складу напрямків підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ запропоновано обрати два ключові напрямки.: запропоновано до складу управлінських функцій обрати екологічне планування, прогнозування та програмування, а також врахування принципу публічності та кваліфікації учасників управлінських циклів; провести . осучаснення підходів до формування кадрової політики на базі впровадження законодавцем принципів професійного навчання, а для фахівців ВД (зв. ек. оп.) ввести стандарти виконання професійних обов'язків. По-третє, підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ досягти за рахунок впровадження алгоритму комплексної оцінки ефективності УПД з використанням шкали оцінювання досягнутого рівня; адаптування Блочної моделі прийняття управлінського рішення з обов'язковим використанням моніторингового сегменту, котрий забезпечує підвищення результативності роботи виконавців та сприяє висвітленню реалістичної ситуації, котра склалася в системі земельних відносин, екології та О.Н.П.С..

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного магістерського дослідження щодо шляхів підвищення ефективності МПУ (о. н. п. с.) отримані наступні висновки та пропозиції:

1. Встановлено, що з однозначних концептуальних підходів до тлумачення змісту МПУ (о. н. п. с.) не існує, проте єдність відмічається в контексті цільової мети, а саме збереження Н.П.О.С., підтверджує взаємозв'язок між обраними ключовими сегментами характеристики МПУ (о. н. п. с.), що сприяє забезпеченню більш предметного розуміння та впливу його дієвості на розвиток суб'єктів публічного управлінського рівня в питаннях охорони довкілля та має рольове значення як для державного, регіонального, так і місцевого рівнів в умовах воєнного стану.

Запропоновано осучаснення змісту МПУ (о. н. п. с.) як понятійної категорії: комплекс способів і прийомів ПУ охоронною довкілля, на основі правових, організаційних, економічних інструментів, котрі зорієнтовані на реалізацію цілей, функцій, принципів та завдань, які у сукупності створюють систему державного та громадського управління, що має за мету досягнення ефективного впровадження заходів О.П.Н.С. зі збереженням та зміцненням рівня ЕБ країни, регіону, територіальних громад.

2. Розглянуто, нормативно-правове забезпечення МПУ (о.н.п.с.), яке включає законодавчі норми та інструменти, котрі забезпечують раціональну реалізацію намічених заходів. Основними законодавчими актами є Закони України: «Про охорону навколишнього природного середовища»; «Про оцінку впливу на довкілля»; «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», а також розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року». У 2023 році прийнято Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної

інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля». Зазначений документ став вагомим та визначальним кроком щодо створення ефективною, прозорою та відкритою системи моніторингу довкілля, а, як наслідок підвищив дієвість та ефективність МПУ (о.н.п.с.).

3. Визначено, що МПУ (о.н.п.с.) має важливе значення тому, що забезпечує дотримання ЕБ на рівні країни, регіону, селищних територіальних громад. Комплексність, взаємозв'язок, поетапність та системність впровадження всіх компонентів МПУ (о.н.п.с.) на засадах законності, відкритості, прозорості та публічності призводить до досягнення результативності у сфері О.Н.П.С. Головними особливостями МПУ (о.н.п.с.) виступають наявність інструментів ПУ, участь у вирішенні питань дотримання відповідного рівня ЕБ, а також наявність комплексного підходу до вирішення питань О.Н.П.С. не залежно від виду ресурсного сегменту. Впровадження МПУ (о.н.п.с.) відбувається з урахуванням потреби проведення аналітичних процедур, вдосконалення та підвищення результативності намічених заходів у сфері О.Н.П.С. Використання інструментів системи екологічного моніторингу, принципу нагляду та контролю, в період адаптації МПУ (о.н.п.с.), забезпечує своєчасне встановлення проблем у сфері охорони довкілля та визначити напрямків їх вирішення в майбутньому.

4 Здійснено аналіз діяльності Червоногригорівської СТГ визначено, що фінансування діяльності відбувається за рахунок бюджетних коштів, своєчасно забезпечується фінансування соціально-захищених видатків, здійснюється постійний контроль балансу надходжень та витрат, стану виконання бюджету та фінансово-бюджетної дисципліни. Функціонування Червоногригорівської СТГ відбувається на основі дотримання антикризових заходів діяльності, а також обов'язкове збалансування доходів та видатків бюджету.

Визначено, що організація роботи ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської ОТГ відбувається у відповідності з існуючими правовими вимогами та дотриманням норм екологічного законодавства. В основу організаційної роботи ВД (зв. ек. оп.) покладено тісну співпрацю з структурними підрозділами

громади з чітко окреслених питань, а також з спеціалістами Нікопольського району в рамках Комплексної екологічної програми та фахівцями Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної військової адміністрації.

5. Виявлено, що МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівська СТГ включає декілька етапів: початковий з визначенням мети, завдань та розподілом функціональних обов'язків серед головних спеціалістів та інспектора ВД (зв. ек. оп.); основний, який охоплює стадії визначення проблематичних зон в сфері земельних відносин, екології та природоохоронної діяльності, встановлення напрямків вирушення проблем, прийняття необхідних управлінських рішень та контроль і нагляд за їх своєчасним виконанням; заключний етап, який підсумовує та оцінює дієвість прийнятих управлінських рішень та включає розробку нових ініціатив для покращення екологічної ситуації громади в майбутньому. Особливістю МПУ (о.н.п.с.) є залучення інструментів екологічного моніторингу на кожній стадії розробки та прийняття управлінських рішень із залученням правил публічності через механізми нагляду і контролю. Екологічна ситуація Червоногригорівська СТГ повністю залежить від прийняття виважених, раціональних управлінських рішень в системі О.Н.П.С. з урахуванням специфічних особливостей регіону та посиленням механізмів співпраці з громадськими організаціями, котрі займаються питаннями охорони довкілля.

6. Запропоновано удосконалення МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської ОТГ на основі заходів: посилення взаємодії та співпраці з фахівцями Департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної військової адміністрації, Нікопольської районної ради та фахівцями відділу Червоногригорівської ОТГ з питань покращення охорони довкілля та їх фінансового забезпечення; посилення співпраці з представниками громадських організацій з питань підвищення рівня екологічної свідомості та освіти населення на базі створення освітянських центрів на волонтерських засадах;

підвищення рівня інформованості мешканців громади з питань екологічної безпеки та фактично адаптованих заходів покращення охорони довкілля.

7. Обґрунтовано, до напрямків підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської ОТГ обрати два ключові напрямки. розширення переліку управлінських функцій МПУ (о.н.п.с.) на базі деталізації видової структури екологічного моніторингу в контексті впровадження екологічного планування, прогнозування та програмування з врахуванням принципу публічності та кваліфікації учасників управлінських циклів; осучаснення підходів до формування кадрової політики ВД (зв. ек. оп.) на базі впровадження принципів професійного навчання публічних службовців та стандартів виконання ними професійних обов'язків. У сукупності зазначені пропозиції сприятимуть створенню умов для підвищення дієвості МПУ (о.н.п.с.) та позитивно вплинути на результативність прийнятих управлінських рішень щодо заходів О.Н.П.С. в майбутньому.

8. Запропоновано, підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.) Червоногригорівської СТГ здійснити на базі покращення процедури формування та прийняття управлінських рішень шляхом залучення алгоритму комплексної оцінки ефективності УПД, з використанням шкали оцінювання досягнутого рівня, в основу якої покладено межі досягнутого рівня ефективності з наданням пояснень ситуації, яка склалася. Такий підхід сприятиме удосконаленню системи виконання професійних обов'язків фахівцями ВД (зв. ек. оп.) та створить умови для формування більш реалістичних управлінських рішень з питань земельних відносин, екології та О.Н.П.С. Розроблено Блочну модель прийняття управлінських рішень, в системі земельних відносин, екології та О.Н.П.С., фахівцями ВД (зв. ек. оп.) та рішеннями сесії Червоногригорівської СТГ з обов'язковим використанням моніторингового сегменту на всіх стадіях її впровадження. Запропоновано змістовність моніторингового сегменту в контексті кожного етапу Блочної моделі, що чітко окреслює дії кожного учасника процесу розробки,

формування, прийняття та адаптації заходів , котрі забезпечують виконання управлінської задачі в системі підвищення ефективності МПУ (о.н.п.с.).

Основним науковим результатом магістерської роботи є заходи вдосконалення теоретичних засад МПУ (о. н. п. с.), обґрунтування напрямів підвищення ефективності природоохоронних заходів у Червоногригорівській СТГ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кононенко І.А. Громадське екологічне управління в системі природоохоронної діяльності . *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 1 (32). С. 24-28.
2. Зеленков А.В. Управління органами державної влади та місцевого самоврядування з використанням стандартів якості та організаційних моделей. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Вип. 23. С. 73–81.
3. Радчук Т.М. Класифікація механізмів публічного управління інноваційним розвитком економіки. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 19. С. 124–127.
4. Білик О.І., Лукашевська У.Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск №12. С.177-180.
5. Буканов Г.М. Механізми державного управління у сфері формування і реалізації екологічної політики. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 26–31.
6. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем / Домбровська С.М., Коврегін В.В., Помаза - Пономаренко А.Л., Коленов О. М. Харків : НУЦЗУ, 2017. 244 с.
7. Гетьман А.П. Організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. Харків, 2014. Вип. 125. С. 119-128.
8. Белошاپка Т.В. Вплив та актуалізація організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Випуск 3. С. 218-222.
9. Організація та управління в природоохоронній діяльності : навч. посіб. / Н. М. Самойленко, Д. В. Райко, В. І. Аверченко. Харків : НТУ «ХП», Видавництво «Лідер», 2018. 174 с.

10. Організаційне забезпечення публічного управління охороною навколишнього природного середовища/ Н. І. Деревягіна, А. М. Пугач, А. І. Плотницька. *Інвестиції: практика та досвід* 2020. № 19—20. С.122-126.

11. Марич Х.М. Співвідношення державної екологічної політики і екологічного законодавства України. *Підприємництво, господарство і право. Екологічне право*. 2019. № 11. С. 187–191.

12. Балюк Г.І. Правові засади державної екологічної політики України: сучасні проблеми. *Екологічне право України*. 2017. № 3–4. С. 8–15.

13. Державна екологічна політика України та правовий механізм її формування і реалізації/ Л.В.Сергієнко, О.М. Дзюбенко, С.В. Ожго. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 191–200.

14. Колєнов О.М. Теоретичні засади механізму формування та реалізації державної екологічної політики в Україні. *Ефективність державного управління* : збірник наукових праць. 2014. Вип. 38. С. 354–360.

15. Білоскурський Р.Р. Державне регулювання еколого-економічного розвитку: сутність, принципи, завдання. *СХІД. Економічні науки*. 2016. № 6 (146). С. 5–10.

16. Колєнов О.М. Пріоритети реалізації й оцінювання державної політики у сфері екологічної безпеки. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2017. Вип. 2. С. 127–133.

17. Мінка Т.П. Шляхи удосконалення адміністративного правового регулювання нагляду та контролю у сфері навколишнього природного середовища. *Науковий юридичний журнал. Правові новели*. 2024. № 22. том .2. С. 195-199.

18. Конституція України : Закон № 254к/96-ВР. Ст. 141. (1996). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

19. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

20. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-12>

21. Про Систему державної екологічної експертизи: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 12.03.2011. № 72. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0072737-11#Text>

22. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2059-19>.

23. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Закон України від 28.02.2019. № 2897 - VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

24. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2021-%D1%80#Text>.

25. Правова охорона навколишнього природного середовища в Україні під час збройної агресії / В.Л. Бредіхіна, Р.Р. Батир, А.В. Федоренко. *Юридичний науковий електронний журнал*.2024. №4. С. 317-319.

26. Шкода довкіллю за пів року війни досягла майже 1 трильйона гривень, – Руслан Стрілець. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/shkoda-dovkillyu-za-piv-roku-vijny-dosyagla-majzhe-1-tryljona-gryven-ruslanstrilets>.

27. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення: Конвенція ООН від 13.01.1993 року № 995_182. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text

28. Про ратифікацію Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення: Закон України від 16.10.1998 року № № 187-XIV: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-14#Text>

29. Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля за 8–14 вересня 2022 року. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39823.html>

30. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: постанова КМУ від 20 березня 2022 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#n12>

31. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09.07.2022 року № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2389->

32. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20 березня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19> (дата звернення: 28.09.2022).

33. Правові засади екологічного моніторингу. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення: монографія / А.П. Гетьмана, А.М.Статівка, Є.М.Білоусов, Т.В. Лісова та ін.; за ред. А.П. Гетьмана та В.Ю. Уркевича. Харків: Право, 2012. 448 с.

34. Шарапова С.В. Реформування державної системи моніторингу довкілля в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 4. С. 246-149.

35. Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля: Постанова КМУ від 30.03.1998 року № 391. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/391-98-%D0%BF>

36. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань здійснення моніторингу вод: Постанова КМУ від 6 вересня 2024 р. № 1071. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-2024-%D0%BF#Text>

37. Про внесення змін до положень, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 і від 19 квітня 2017 р. № 275: Постанова КМУ від 19 червня 2023 р. № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622-2023-%D0%BF#Text>

38. Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів: Постанова КМУ від 9 вересня 2020 р. № 826. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826-2020-%D0%BF#Text>

39. Про внесення змін до деяких актів КМУ з питань діяльності Міністерства енергетики та захисту довкілля: Постанова КМУ від 4 грудня 2019 р. № 1065. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-2019-%D0%BF#Text>

40. Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря: Постанова КМУ від 14 серпня 2019 р. № 827. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2019-%D0%BF#Text>

41. Організація та управління в природоохоронній діяльності : навч. посіб. / Н.М. Самойленко, Д.В. Райко, В.І. Аверченко. Харків : НТУ «ХПІ», Видавництво «Лідер», 2018. 174 с.

42. Економіка природокористування: конспект лекцій / Н.Є. Каличева, І.В. Соломніков, М.В. Кондратюк. Харків: УкрДУЗТ, 2024. Ч. 1. 68 с.

43. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція); Ратифіковано Законом України N 832–XIV (832–14) від 06.07.99. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

44. Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Закон Україна від 06.07.1999 року № 832-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/832-14>.

45. Пугач А.М. Функції державного управління у сфері охорони довкілля. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2019 р., № 2 (66). С.123-126.

46. Методи управління природоохоронною діяльністю *Екологічний менеджмент у загальній системі управління*: збірник тез доповідей

Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. Суми : СумДУ, 2013. С. 43-46.

47. Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник / Ю. Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін.; за ред. Ю.Є. Петруні. [3-тє вид., переробл. і доп.]. Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2015. 209 с.

48. Брюшкова Н.О., Ніколюк О.В., Удовиця О.Ф. Особливості прийняття управлінських рішень у сфері публічного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 3. URL: <http://www.du.nauka.com.ua/?op=1&z=1605>

49. Ваганова Л.В., Юричина І.А., Карпанасюк О.С. Управлінське рішення як форма реалізації організаційної функції державного управління. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 1. С. 94–98.

50. Яремко І. І. Особливості прийняття та реалізації управлінських рішень в системі публічного управління. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. № 7. С. 57–61.

51. Назаренко О.А. Безверхнюк Т.М. Прийняття публічно-управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику: технології підвищення ефективності. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2023. Випуск 38. С.119-124.

52. Політика охорони навколишнього середовища :інформація відділу охорони навколишнього середовища 2024 рік URL: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2024/07/Politika-ohoroni-navkolishnogo-seredovishha_UA.pdf

53. Паспорт Червоногригорівської ОТГ. URL: <https://chervonogr.otg.dp.gov.ua/nasha-gromad%D0%B0/pasport-otg>

54. Про затвердження структури та штатної чисельності працівників апарату Червоногригорівської селищної ради, її виконавчого комітету та інших виконавчих органів ради: Рішення Червоногригорівської селищної ради від 12

грудня 2024 року № 1698 - 51/VIII URL:
<https://chervonogr.otg.dp.gov.ua/rishennya-gromadi#>

55. Про Програму соціально-економічного та культурного розвитку Червоногригорівської селищної ради на 2024 рік: Рішення Червоногригорівської селищної ради від 15 грудня 2023 року № 1295 - 36/VIII. URL: <https://chervonogr.otg.dp.gov.ua/gromadskosti/zvit-selyshchnoho-holovy>

56. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 року № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5203-17>

57. Червоногригорівська територіальна громада. Реєстр юридичних осіб URL: <https://opendatabot.ua/c/UA12080150000061416?offset=84>.

58. Звіт Червоногригорівського селищного голови за підсумками роботи у 2023 році. URL: <https://chervonogr.otg.dp.gov.ua/gromadskosti/zvit-selyshchnoho-holovy>

59. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо окремих питань підготовки посадових інструкцій державних службовців категорій "Б" та "В": Наказ Національне агентство України з питань державної служби від 22.03.2023 року № 41-23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0041859-23#Text>

60. Департамент екології та природних ресурсів Дніпропетровської обласної військової адміністрації. URL: <https://adm.dp.gov.ua/dniprooda/pro-oda/departamenti-ta-upravlinnya/departament-ekologiyi-ta-prirodnih-resursiv>

61. Нікопольська районна державна адміністрація: <https://nikrda.dp.gov.ua/#>

62. Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря: Постанова КМУ від 14 серпня 2019 р. № 827. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2019-%D0%BF#Text>.

63. Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод: Постанова КМУ від 19 вересня 2018 р. № 758. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-2018-%D0%BF#Text>

64. Про затвердження Порядку проведення моніторингу земель і ґрунтів : Постанова КМУ від 23 липня 2024 р. № 848. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-2024-%D0%BF#Text>

65. Про затвердження Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення: Наказ Міністерство аграрної політики України від 26.02.2004 року № 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0383-04>

66. Про затвердження Порядку проведення моніторингу об'єкта оброблення відходів: Постанова КМУ від 7 листопада 2023 р. № 1166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166-2023-%D0%BF#Text>

67. Про організацію суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану на території Червоногригорівської селищної територіальної громади у 2025 році: Рішення сесії виконкому Червоногригорівської селищної громади від 06 січня 2025р. № 01. URL: hervonogr.otg.dp.gov.ua/rishennya-gromadi/pro-orhanizatsiiu-suspilno-korysnykh-robit-v-umovakh-voiennoho-stanu-na-terytorii-chervonohryhorivskoi-selyshchnoi-terytorialnoi-hromady-u-2025-rotsi

68. Програма фінансування мобілізаційних та оборонних заходів Червоногригорівської селищної територіальної громади на 2025 рік: Рішення сесії виконкому Червоногригорівська селищної ради від 12 грудня 2024р. № 1687 - 51/VII . URL: <https://chervonogr.otg.dp.gov.ua/rishennya-gromadi/pro-zatverdzhennia-prohramy-finansuvannia-mobilizatsiinykh-t>

69. Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки: Рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 року № 680 – 34/VI URL: <https://oblrada.dp.gov.ua/region-programmes/>

70. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2021 рік: Департамент екології та природних ресурсів. Дніпро: 2022 . Дніпропетровська обласна воєнна адміністрація, 304 с.

URL: <C:/Users/Alex/Desktop/%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0>

[%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%20%D0%94%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%202021ODA-2021.pdf](#)

71. Семілетов О.С. Досвід публічного управління зарубіжних країн у сфері використання природних ресурсів. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/13281/1/Semiletov.pdf>

72. Войтович С.А. Механізм управління природоохоронною діяльністю. *Вісник національного університету водного господарства та природокористування*. 2011. Випуск 4 (56). Серія «Економіка». С.47- 52.

73. Кононенко І.А. Громадське екологічне управління в системі природоохоронної діяльності . *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 1 (32). С. 24-28.

74. Буканов Г.М. Механізми державного управління у сфері формування і реалізації екологічної політики. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 26–31.

75. Павловський М.О. Формування професіоналізму публічних службовців у системі їхнього професійного розвитку: *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. Випуск 40. С.201-205.

76. Пасемко Г., Таран О., Бабак Д. Професіоналізм у системі публічного. *Економіка та суспільства*.2022. Випуск № 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1650/1587>

77. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад»: Постанова КМУ від 06.02.2019 № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-п#Text>

78. Про внесення змін до Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та

депутатів місцевих рад: Постанова КМУ від 29 липня 2022 р. № 846. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/846-2022-%D0%BF#n10>

79. Палій С. Сучасні тенденції розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення у контексті прийняття ефективних управлінських рішень: (на прикладі органів державної влади України). *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. № 10. С. 166–174.

80. Жулканич В.О. Управління природоохоронною діяльністю в транскордонному регіоні: автореф. дис канд. екон. наук: 08.00.06. Київ, 2018. 22 с.

81. Кічера Н. Інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування інститутів публічного управління на регіональному рівні. Україна і Центральна Європа: історія, політика, культура. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/54268/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%9A%D1%96%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B0.pdf>

82. Котковський В. Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у діяльності органів державної влади. Теорія та практика державного управління. 2015. Вип. 4 (51). URL: <https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/category/532/view/21>

83. Зубенко С. Адміністративна відповідальність в контексті публічного управління охороною навколишнього природного середовища. *Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану*: збірник матеріалів Х Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 06 грудня 2024 року). Кропивницький, 2024. 376 с. С. 72 – 75.

Додаток А

ЗМІСТОВНІСТЬ ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ О.П.Н.С.*

Вид принципу	Характеристика змісту принципу управління О.П.Н.С.
Принцип перетворення природних систем	У ході експлуатації природних систем не можна переходити деякі межі, що дають змогу цим системам зберігати якість самопідтримки.
Принцип Ле Шательє – Брауна	За зовнішнього впливу, що виводить систему зі стану стійкої рівноваги, рівновага зміщується в тому напрямку, при якому ефект зовнішнього впливу послаблюється.
Принцип інтегрального ресурсу	Конкуруючи у сфері використання конкретних природних ресурсів, галузі господарства неминуче завдають шкоди одна одній. Чим більше вони використовують ресурс, який спільно експлуатують, тим суттєвіших економічних збитків зазнають.
Принцип раціонального управління природою	Принцип передбачає використання її об'єктивних законів, відновлення чи підвищення якості природного середовища шляхом цілеспрямованого вживання циклу заходів і, крім того, оптимізації природних процесів у напрямі, сприятливому для людини та її господарської діяльності
Принцип перетворення природного довкілля	Необхідно дотримуватися такого рівня експлуатації природного середовища, у якому зберігається можливість його природного відтворення та саморегуляції.
Принцип соціально-екологічної рівноваги	Суспільство розвивається доти, поки зберігає рівновагу між своїм тиском на навколишнє середовище та його можливістю до природного і штучного відновлення. Людина значно перетворила Землю внаслідок своєї господарської діяльності. Вплив суспільства на довкілля продовжує посилюватися. Це може призвести до незворотних змін, геоекологічної катастрофи та навіть загибелі людства

Примітка * - систематизовано та узагальнено автором на основі джерела [42, с.21 - 23].

Додаток Б
ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАГАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ
О.Н.П.С.

Вид загальної функції	Характеристика загальних функцій управління О.Н.П.С.
Законодавче регулювання	Визначення основних напрямів державної екологічної політики, яка забезпечує гармонізацію відносин суспільства і природи, збалансований розвиток, формування й розвиток законодавчо– правової бази та регулювання відносин у галузі О.Н.П.С., використання природних ресурсів, ЕБ й екологічного управління державою
Прогнозування	Отримання науково обґрунтованих варіантів тенденцій розвитку показників якості навколишнього природного середовища та здоров'я населення, показників природно–ресурсного потенціалу, ризиків виникнення надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру, індикаторів збалансованого розвитку.
Планування	Виважена передбачуваність використання, відновлення й охорони навколишнього природного середовища; розробка міждержавних, державних, регіональних, місцевих екологічних програм; планування заходів щодо попередження й реагування на надзвичайні ситуації щодо забезпечення екологічної безпеки.
Організація	Забезпечення реалізації державної екологічної політики на національному й міжнародному рівнях у контексті збалансованого розвитку, максимальне сприяння виконанню законів та інших нормативних актів з охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, організація екологічного управління державою
Координація	Координування діяльності міністерств, відомств, підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності та підпорядкування, у галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання й відновлення природних ресурсів та екологічної рівноваги.
Погодження	Максимальна погодженість поточних і перспективних планів роботи галузей, підприємств, установ та організацій в питаннях охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів.
Контроль і нагляд	Забезпечення додержання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форм власності та підпорядкування, а також громадянами

Додаток В

Червоногригорівська селищна рада Нікопольський район Дніпропетровська область РІШЕННЯ СЕСІЇ

від 09 жовтня 2024р. № 1645 - 47/VIII

Про внесення змін до рішення Червоногригорівської селищної ради від 15 грудня 2023 року № 1296 - 36/VIII «Про бюджет Червоногригорівської селищної територіальної громади на 2024 рік» (зі змінами) 0454000000 (код бюджету)

Опубліковано 16 жовтня 2024

Керуючись Бюджетним кодексом України, статтею 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», рішенням селищної ради від 15 грудня 2023 року № 1296 - 36/VIII «Про бюджет Червоногригорівської селищної територіальної громади на 2024 рік» (зі змінами), Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX (зі змінами), розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 181-р «Питання запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні», селищна рада

ВИРІШИЛА:

1. Внести до рішення Червоногригорівської селищної ради від 15 грудня 2023 року № 1296 - 36/VIII «Про бюджет Червоногригорівської селищної територіальної громади на 2024 рік» (зі змінами) наступні зміни:

1.1. пункт 1 викласти в такій редакції:

«1. Визначити на 2024 рік:

- доходи бюджету Червоногригорівської селищної територіальної громади у сумі 125 250 617,99 гривень, у тому числі доходи загального фонду бюджету – 124 970 617,99 гривень, доходи спеціального фонду бюджету – 280 000 гривень згідно з додатком 1;

- видатки бюджету Червоногригорівської селищної територіальної громади у сумі 138 528 289,24 гривень, у тому числі видатки загального фонду бюджету – 133 064 061,24 гривень, видатки спеціального фонду бюджету – 5 464 228 гривень;

- дефіцит за загальним фондом селищного бюджету у сумі 8 093 443,25 гривень, напрямком використання якого визначити передачу коштів із загального фонду до бюджету розвитку (спеціального фонду) згідно з додатком 2 до цього рішення;

- дефіцит за спеціальним фондом селищного бюджету у сумі 5 070 000 гривень, джерелом покриття якого визначити надходження коштів із загального фонду до бюджету розвитку (спеціального фонду) згідно з додатком 2 до цього рішення;

- оборотний залишок бюджетних коштів бюджету у розмірі 12 511 гривень, що становить 0,01 відсотка загального фонду селищного бюджету, визначених цим пунктом;

- резервний фонд бюджету селищної територіальної громади у розмірі 4 779 000 гривень, що становить 3,6 відсотка видатків загального фонду бюджету селищної територіальної громади, визначених цим пунктом.»;

1.2. пункт 4 викласти в такій редакції:

«4. Затвердити розподіл витрат селищного бюджету на реалізацію місцевих/регіональних програм у сумі 106 361 236,99 гривень згідно з додатком 5 до цього рішення.»;

1.3. додатки 1, 2, 3, 4, 5, 6 викласти в нових редакціях, що додаються.

2. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію селищної ради з питань фінансів, бюджету, планування соціально-економічного розвитку, інвестицій (Науменко).

Селищний голова Олександр ПРОКОПЕНКО

Додаток Г
Червоногригорівська селищна рада
Нікопольський район Дніпропетровська область
РІШЕННЯ СЕСІЇ
від 12 грудня 2024р. № 1694 - 51/VIII
Про бюджет Червоногригорівської селищної територіальної громади
на 2025 рік 0454000000 (код бюджету)

Опубліковано 19 грудня 2024

Керуючись Бюджетним кодексом України, законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про правовий режим воєнного стану», «Про Державний бюджет України на 2025 рік», Указами Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», від 28 жовтня 2024 року № 740/2024 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» (зі змінами), селищна рада

ВИРІШИЛА:

1. Визначити на 2025 рік:

- доходи бюджету Червоногригорівської селищної територіальної громади у сумі 124 352 197 гривень, у тому числі доходи загального фонду селищного бюджету – 123 966 497 гривень, доходи спеціального фонду селищного бюджету – 385 700 гривень згідно з додатком 1 до цього рішення;

- видатки бюджету Червоногригорівської селищної територіальної громади у сумі 124 352 197 гривень, у тому числі видатки загального фонду бюджету – 122 846 497 гривень, видатки спеціального фонду бюджету – 1 505 700 гривень;

- профіцит за загальним фондом селищного бюджету у сумі 1 200 000 гривень, напрямком використання якого визначити передачу коштів із загального фонду до бюджету розвитку (спеціального фонду) згідно з додатком 2 до цього рішення;

- дефіцит за спеціальним фондом селищного бюджету у сумі 1 200 000 гривень, джерелом покриття якого визначити надходження коштів із загального фонду до бюджету розвитку (спеціального фонду) згідно з додатком 2 до цього рішення;

- оборотний залишок бюджетних коштів бюджету у розмірі 15 385 гривень, що становить 0,02 відсотка загального фонду селищного бюджету, визначених цим пунктом;

- резервний фонд бюджету селищної територіальної громади у розмірі 3 000 000 гривень, що становить 2,4 відсотка видатків загального фонду бюджету селищної територіальної громади, визначених цим пунктом.

2. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію селищної ради з питань фінансів, бюджету, планування соціально-економічного розвитку, інвестицій (Науменко).

Селищний голова Олександр ПРОКОПЕНКО

Додаток Д

**Головна мета та завдання Комплексної програми (стратегії)
екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки
(витяг з рішення Дніпропетровської обласної ради)**

Мета та завдання	Зміст мети та завдань
Головна мета	Створення екологічно безпечних та комфортних умов для життя населення Дніпропетровської області шляхом зменшення антропогенного навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства, що передбачено стратегічною ціллю «Екологічна та енергетична безпека».
Конкретні завдання	Розбудова системи екологічного моніторингу області; зменшення забруднення повітряного басейну; захист водних ресурсів від виснаження та забруднення; відновлення, рекультивація порушених земель та родючості ґрунтів, скорочення відчуження земель; формування екологічної культури населення; поліпшення та вдосконалення сфери збору, утилізації та переробки твердих побутових відходів; підвищення ефективності у сфері поводження та утилізації промислових відходів; збереження та відтворення біорізноманіття, формування територіально-функціональної системи екологічної мережі; розвиток рекреаційних зон; відновлення лісів, сприяння природному відновленню лісів; створення захисних лісових насаджень на землях, що не зайняті лісом, а саме: деградованих, еродованих, малопродуктивних, уздовж водних об'єктів); підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами; розвиток альтернативної енергетики; підвищення енергоефективності та енергозбереження.

Додаток Е

**Очікувані результати рівня ефективності
Комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання
змінам клімату на 2016 – 2025 роки
(витяг - регіональної доповіді про стан навколишнього природного
середовища в Дніпропетровській області) ***

Цільові показники Комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки	Очікуваний ефект (результат)
Зниження індексу забруднення атмосфери	з 11,8 до 8
Зниження обсягів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення	на 30 %
Зниження обсягів викидів парникових газів (CO ₂) в атмосферне повітря	на 20%
Зниження викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення	на 15 %;
Зменшення кількості забруднюючих речовин, що скидаються із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти	на 40%
Зменшення обсягу скиду забруднених стічних вод	на 60%
Збільшення екологічної стабільності землекористування	з 0,28 до 0,4
Зменшення площі земель, що потребують рекультивації	на 15 %
Збільшення частки екологічних навчальних курсів у програмах середніх та вищих навчальних закладів	на 5 %
Зменшення обсягів утворення твердих побутових відходів	на 30 %;
Рівень охоплення населення послугами зі збору ТПВ	100 %
Зменшення обсягу видалених відходів I – IV класів у спеціально відведені місця чи об'єкти становить	на 15% щорічно
Збільшення показника заповідності території області	з 2,81 % до 9 %
Зменшення енергетичної місткості валового регіонального продукту (використання паливно-енергетичних ресурсів на виробничо-експлуатаційні та комунальні побутові потреби/валовий регіональний продукт з урахуванням інфляції) заплановано	на 25 %

Примітка :* - систематизовано та узагальнено автором на основі джерела [70].

Додаток Ж

З В І Т

про обсяг бюджетного фінансування Комплексної екологічної програми

Червоногригорівської селищної ради до 2025 року

Завдання програми	Заходи Програми	Механізм реалізації завдань та заходів Програми	Джерела бюджетів	Обсяг фінансування заходів, тис. грн.
1. Охорона і раціональне використання водних ресурсів	1.1. Розробка проекту капітального ремонту берегозахисну смт. Червоногригорівка протяжністю 1,2 км	Проект берегового захисту смт. Червоногригорівка протяжністю 1,2 км	Загальний обсяг	100,0
			Обласний бюджет	75,0
			Місцевий бюджет	25,0
	1.2. Капітальний ремонт берегозахисту смт Червоногригорівка протяжністю 1,2 км	Укріплення берегозахисної смуги смт Червоногригорівка протяжністю 1,2 км	Загальний обсяг	3600,0
			Обласний бюджет	2700,0
			Місцевий бюджет	900,0
	1.3. Очистка русла річки Дніпро і її притоків	Створення сприятливого режиму водних об'єктів, поліпшення екологічного стану навколишнього середовища	Загальний обсяг	5000,0
			Державний бюджет	5000,0
	2. Охорона та раціональне використання земель	Виготовлення схем санітарного очищення населених пунктів району	Нормативне забезпечення впорядкування санітарного стану населених пунктів	Загальний обсяг
Місцевий бюджет				1120,0
3. Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів	3.1. Проведення технічної інвентаризації зелених насаджень населених пунктів району та складання паспортів об'єктів благоустрою	Здійснення контролю за видовим та кількісним складом, охорона та збереження зелених насаджень	Загальний обсяг	800,0
			Місцевий бюджет	800,0
	3.2. Проведення заходів з озеленення населених	Благоустрій території району та	Загальний обсяг	1000,0

	пунктів району, утримання зелених насаджень	збереження зелених насаджень	Місцевий бюджет	1000,0
	3.3. Ліквідація наслідків буревіїв, снігопадів та інших стихійних явищ	Благоустрій територій населених пунктів, підтримка інфраструктури	Загальний обсяг	250,0
			Місцевий бюджет	250,0
4. Будівництво полігонів твердих побутових відходів, здійснення заходів щодо мінімізації, утилізації та переробки промислових і побутових відходів	4.1. Придбання спеціалізованих автомобілів сміттевозів для селищної та сільських рад району	Придбання 5 сміттевозів для селищної та сільських рад району для охоплення 17,3 тис. мешканців району послугою з вивезення сміття	Загальний обсяг	6000,0
			Обласний бюджет	6000,0
	4.2. Придбання контейнерів для збору сміття для селищної та сільських рад		Загальний бюджет	1200,0
			Обласний бюджет	950,0
			Місцевий бюджет	250,0
	4.3. Розробка проектно-кошторисної документації по полігону ТПВ	Проектно-кошторисна документація по полігону ТПВ	Загальний обсяг	15,0
			Місцевий бюджет	15,0
	4.4. Ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ	Запобігання забрудненню земельних ресурсів	Загальний обсяг	800,0
			Місцевий бюджет	800,0
5. . Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці, впровадження економічного механізму забезпечення О.Н.П.С.	5.1. Організація і здійснення робіт з екологічної освіти	Пропаганда екологічних знань придбання підручників, посібників, довідників, методичних розробок	Загальний обсяг	100,0
			Місцевий бюджет	100,0
	5.2. Впровадження екологічних освітніх програм в освітніх закладах різного рівня	Підвищення екологічної свідомості та освіти населення	Не потребує фінансування	

Додаток 3

Рекомендовані принципи системи професійного навчання фахівців**ВД (зв. ек. оп.) Червоногригорівської СТГ**

Принцип професійного навчання	Ключовий сегмент
1.Обов'язковості та безперервності професійного навчання протягом проходження державної служби в територіальній селищній громаді з питань земельних відносин, екології та охорони навколишнього природного середовища	Обов'язковість, безперервність
2.Цілеспрямованості, прогностичності та випереджувального характеру в системі прийняття управлінських рішень з питань охорони довкілля селищної громади	Цілеспрямованість, прогностичність
3.Забезпечення якості освіти та напрямків підвищення кваліфікації фахівців ВД (зв. ек. оп.) керівництвом Червоногригорівської СТГ у відповідних закладах вищої освіти	Якісний сегмент, заклади освіти
4.Інноваційності та практичної спрямованості, компетентності та творчості у вирішенні питань охорони довкілля.	Інноваційність, практична спрямованість
5.Індивідуалізації та диференціації підходів до навчання в системі підвищення рівня кваліфікації фахівців ВД (зв. ек. оп.) з урахуванням спеціалізації покладених на них функціональних обов'язків в сфері охорони навколишнього середовища.	Індивідуалізація, диференціація
6. Відкритості та академічної доброчесності в питаннях напрацювання досвіду в сфері охорони довкілля на основі обраного напрямку професійного навчання	Відкритість, академічна доброчесність
7. Наближеності освітніх послуг до місця проживання та проходження практичного стажування фахівців ВД (зв. ек. оп.)	Місце проживання
8. Гарантованості фінансування професійного навчання службовців ВД (зв. ек. оп.) з боку керівництва Червоногригорівської СТГ.	Гарантоване фінансування

Додаток К
Шляхи підвищення ефективності компонента «нагляду і контролю»
в МПУ (о.н.п.с.)*

Напрямки підвищення ефективності	Змістовність підвищення ефективності компонента «нагляду і контролю» в МПУ (о.н.п.с.)
1.Вдосконалення законодавчої бази.	Можливість адаптації національного законодавства до європейських стандартів є першочерговим завданням. Особливу увагу слід приділити деталізації процедур екологічного контролю та нагляду.
2.Посилення інституційної ефективності	Посилення ролі та відповідальності органів, що здійснюють екологічний контроль, таких як Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Забезпечення їх необхідними ресурсами, підвищення кваліфікації працівників та покращення координації між різними відомствами
3.Використання сучасних технологій.	Впровадження автоматизованих систем моніторингу, електронних баз даних та інших цифрових інструментів дозволить оперативніше виявляти порушення, здійснювати аналіз екологічного стану та покращити управління інформаційними потоками
4.Підвищення прозорості та громадського контролю.	розширення доступу до екологічної інформації громадськості, підтримку громадських екологічних ініціатив та організацій, а також забезпечення можливості для участі громадян у прийнятті рішень, що стосуються охорони навколишнього середовища. Онлайн-платформи та мобільні додатки можуть стати ефективними інструментами для збору даних про екологічні порушення та моніторингу
5.Застосування економічних стимулів.	Використання економічних інструментів, таких як екологічні податки, штрафи, субсидії та пільги, може стимулювати дотримання екологічних норм. Впровадження системи екологічних платежів за забруднення довкілля або створення економічних стимулів для підприємств, які впроваджують екологічно
6.Підвищення відповідальності за екологічні правопорушення.	Необхідно вдосконалювати механізми притягнення до відповідальності за порушення екологічного законодавства. Це включає як посилення санкцій за екологічні правопорушення, так і забезпечення невідворотності покарання. Важливим аспектом є також запровадження більш жорстких вимог до юридичних осіб щодо екологічної відповідальності.
7.Інтеграція екологічних стандартів в усі сфери державної політики.	Ефективний нагляд та контроль за охороною навколишнього середовища можливий лише за умови інтеграції екологічних стандартів в усі сфери державної політики. Це означає, що екологічні вимоги повинні бути враховані у процесі розробки та реалізації економічної, соціальної, транспортної, енергетичної та інших видів політики

Примітка : * систематизовано та узагальнено автором на основі джерела [17, с.196-197].

